

DOM IN SVET

ILUSTROVAN LIST

ZA UMETNOST IN ZA ZNANSTVO.

UREJA

DR. FRANČIŠEK LAMPE.

Z Bogom za narod.

IZHAJA DVAKRAT NA MESEC.

ZALAGA UREDNIK IN LASTNIK. — TISKA KATOLISKA TISKARNA.

Cena na leto 8 K 40 h, pol leta 4 K 20 h, četrť leta 2 K 10 h; za
dijake na leto 6 K 80 h. Za Ameriko na leto 2 dolarja, za Italijo
10 lir, za Nemčijo 8 mark.

Vsebina 12. zvezka.

	Stran
O lepoti. (Spisal <i>dr. Fr. L.</i>) [Dalje.]	353
Narodna pesem. (Zložil <i>Silvin Sardenko.</i>)	356
Bolnik. (Zložil <i>Fr. Ks. Meško.</i>)	356
Jutro. (Zložil <i>Fr. Ks. Meško.</i>)	356
Takšni so! (Povest. — Spisal <i>dr. Fr. D.</i>)	357
Na nebes . . . (Zložil <i>Fr. Ks. Meško.</i>)	365
O ta testament! (Novela. — Spisal <i>Podgoričan.</i>)	366
Tam na zahodu . . . (Zložil <i>Narjan Pretko.</i>)	370
Kam sedaj? (Spisal <i>Ivo Trošt.</i>) [Dalje.]	371
Socijalni pomenki. (Piše <i>dr. Ivan Ev. Krek.</i>) [Dalje.]	376
Prenašanje delujočih močij z električno. (Spisal <i>dr. S. Šubic.</i>) [Konec.]	378
Književnost	383
<i>Slovenska književnost. Pisanice. — Kranjska dežela.</i>	
Časopis	384

Na platnicah.

Pogovori. [Dalje.]

Slike.

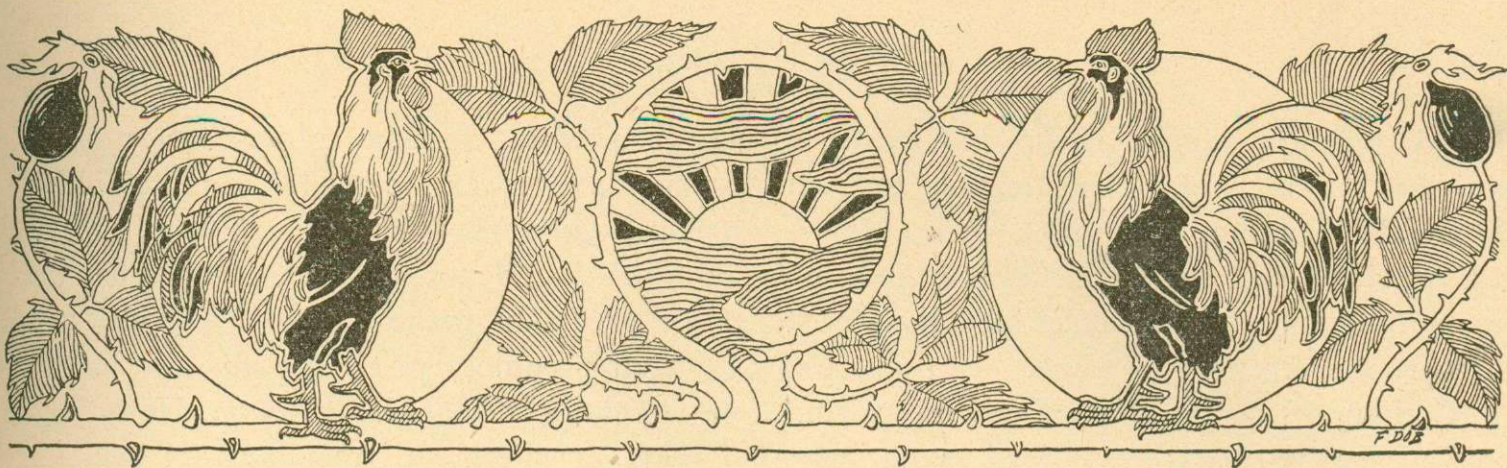
Ženska emancipacija. (Risal <i>Fr. Dobnikar.</i>)	355
K prvemu sv. obhajilu. (Risal <i>Mat. Strnen.</i>)	361
V narodni noši. (Risal <i>Ant. Koželj.</i>)	368
Karlovc v Slavoniji. (Fot. <i>I. Singer.</i>)	377
Električni voz	382

Listnica uredništva. G. I. L. B. v D. Col.: Kako si vendar vsako stvar neugodno in tudi neresnično razlagate! Urednik ne more misliti vedno na to, s čim bi komu ustregel. Prosimo, da nam vselej odkrito poveste, kar mislite in želite, pa bomo storili iz srca radi. Zastran slik si tudi niste prav razlagali. Častitamo! Zdravi!

Prošnja upravnistva.

Ker nam mnogi čislani naročniki dolgujejo precej naročnine — nekateri že več let —, zato jim bomo poslali položnico poštne hranilnice, na kateri bo označen dolg do konca minulega leta. Letošnja naročnina ne bo všteta. S to položnico lahko vsakdo odda pri poštnem uradu svojo naročnino brez najmanjšega stroška. Ako ne zna napisati na položnico potrebnih stvari, povedó mu na pošti. Prosimo, da bi nam čislani naročniki tega ne zamerili. Saj ne prosimo radi, a brez naročnine list ne more živeti.

Dobé se še letniki: IV. po 4 K, V. po 6 K, VII., VIII. IX., X., XI. in XII. po 8 K.

O lepoti.

(Spisal dr. Fr. L.)

6. Popolnost in prostost.

I. Ker rabimo besedo „popolnost“ v raznih pomenih, treba nam najprej pojasniti, kako jo umevamo. Popolnost nam zaznamuje v obče to, kar je — kakor veli korenina besede — polno, ne prazno ali le deloma nalito, ali deloma narejeno; zaznamuje to, kar je prirejeno ali umerjeno po celi ali po polni meri, kar ima vse potrebne dele, moči in lastnosti.

Popolnemu bitju je nasprotno pomanjkljivo ali nedostatno. Da spoznamo nepopolnost, treba nam vedeti, katerega dela in katere potrebne stvari nima dotični predmet.

Večinoma ljudem ni jasno, kaj naj bi mislili ob naši besedi. Sedaj jim je popolno isto, kar dobro, drugič to, kar pravo, potem isto, kar lepo, ali zopet to, kar je dovršeno. Zato bi kdo utegnil majati z glavo, ko bi rekli: „Da je kaj lepo, mora biti popolno.“ Nihče namreč ne taji, da bi lepota ne bila tudi popolnost. Potemtakem bi ta razlaga imela čudni uspeh, da bi zvedeli: Da je kaj popolno, mora biti popolno.

Zaradi tega treba nam ogibati se nedoločnosti in dvoumnosti. Beseda „popolnost“ nam torej izražaj isto, kar izražamo z besedo „celotnost“: ono svojstvo namreč, da ima predmet vse potrebne dele. — Zakaj pravimo, da je popolnost zakon za lepoto?

To lahko razvidimo že iz tega, kar smo rekli o pojmu lepote. Lepota je v bistveni obliki; kadar izraža oblika to ali ono znamenito bistvo, tedaj je predmet lep. Um se raduje, da se bistvo razodeva tako vsestransko, celotno in pristo; ugaja mu, da ima predmet tako poln pred seboj, da ga lahko obsega na vse strani; čutnosti se tudi prilega — kadar je lepi predmet čuten —, da je njen predmet cel in dovršen, čist in nedotaknjen, poln življenja in moči. Taka popolnost predmetova nas sama povzdiguje in zadovoljuje, kakor nas nedostatnost vznemirja in žali, ker nedostatek — dejali bi — od nas zahteva, da ga odpravimo. Lahko rečemo, da popolni predmet naše spoznavanje in našo naravo nasičuje in napaja, da, napolnjuje nas s svojim polnim bistvom.

Spoznavanje je nekako druženje našega bitja ali naše duševnosti s kakim predmetom. Da spoznamo cvetlico, moramo se na neki način združiti z njo, drugače bi ne vedeli o njej ničesar. In združimo se tako, da se zjednačimo z njo, kakor se z nami zjednači tudi ona.¹ In če je ta cvetlica popolna, prevzame ta popolnost tudi nas, da se čutimo popolne, kar nam vzbuja prijetnost.

Ako to preudarimo, umevamo, da mora biti lepi predmet popoln, in da nam lepi predmet ugaja s to popolnostjo. In kako bi

¹ „Jednačenje“ (assimilatio) je kajpak samo v spoznavanju.

ne? V lepem predmetu ne spoznavamo popolnosti samo z mišljenjem, temveč tudi ali čutno ali s čutnimi pomočki. Tako deluje lepi predmet na vso našo naravo, ima do nje nepremagljivo moč, ker ji kaže popolnost neoporečno, krepko, določno.

Popolnosti ne umemo, ako ne poznamo bistva. Ko se bistvo razvije v svoje dele, ko pokaže svoje sile, ko se pojavijo vsa njegova svojstva, tedaj je bistvo polno in popolno, in le tako more biti lepo, ker le tedaj je predmet celi in pravi predmet. A ob enem mora biti v lepem predmetu bistvo tudi v tem oziru popolno, da je čisto, brez tujih prituklin, brez izvenbistvene primesi. Kar ima namreč predmet tujega, kar ne izvira iz njegovega bistva, to mu nasprotuje, to moti harmonijo ali jednotnost, in ni lepo.

Kakor je nelepo vse nedostatno ali pomanjkljivo, ker je nepopolno, tako je pa tudi nelepo, kar je proti 'čistosti' bistva, to se pravi: kar je skaženo, pokvarjeno, pohabljen, tuje, pritaknjeno. Ako se del oblike ujema z bistvom, del pa ne ujema; ako se predmet v razvoju prevrže v drugo vrsto ali stran: tedaj je lepota pokončana.

Ta zakon je jako važen za javljanje lepote. Lahko se prepričamo, kako se ravnamo po njem, ko ocenjamo prirodo, in pa zlasti, ko proizvajamo ali ocenjamo umetna dela. Dovolj znano je, da ima že na obrazu vsak spol svoje bistvene znake. Zato ni lep oni obraz, v katerem niso popolno izraženi posebni znaki vsakega spola. Tudi pri živalih je tako; polutani, ki družijo znake dveh vrst, nikdar niso zares lepi, n. pr. mule in mezgi. (Le semtertje se nam zdi, da je lepo tako druženje raznih znakov, ker se dosti ne zavedamo pravega bistva.) Take pasme (n. pr. pri psih) niso lepe, ki so že dokaj daleč od navadnih in trdnih znakov svoje vrste. Kaj bi govoril o tem, kaj imenujemo v prirodi nedostatno ali pomanjkljivo, pohabljen, pokvarjen, izvržek, izrod, pokveko itd.! V umetnosti zahteva ta zakon, da se kaži v umotvoru čisto in neskaljeno bistvo. Da je ta čistost bistva tem trdnejša in očitnejša, izdeluje umetnik vse dele svo-

jega umotvora v jedni glavni smeri in z istim glavnim znakom. Ta jednotni način umetniškega izdelovanja imenujemo slog ali štil.¹ Vso lepoto pokazi, kdor družu pri istem predmetu razne sloge ali prideva k svojemu predmetu pritukline ali dele, ki se ne skladajo z njegovim bistvom. Horacij je o taki neprimernosti zapel tako-le:

Humano capiti cervicem pictor equinam
jungere si velit et varias inducere plumas
undique collatis membris, ut turpiter atrum
desinat in piscem mulier formosa superne:
spectatum admissi risum teneatis, amici?

Zares, človeška glava, konjski vrat, tičje perje, različni udje, ribji rep . . . to bi bila grda, ne samo smešna slika, to bi bila spaka.

Tudi ako se oziramo na popolnost v prvotnem pomenu, imamo jo za zakon lepote. Zakaj prav to, kar je polno in obilno, ugaja nam rado, ne pa to, kar je medlo, suho in slabotno. Polno lice, okrogle oblike, krepko zrastle udje, nekaka obilnost je lepa na človeškem kakor tudi na živalskem telesu. „Lep“ ali „obilen“ sad, to se nam zdi isto. Tako pravimo: Lepo jabolko, lepo žito, lepa njiva . . ., ako vidimo na njih obilnost. Vendar nečemo s tem trditi, da ni nič lepo, kar ni polno in obilno. Ako se izraža kaka ideja, ki zahteva shujšane obraze, duhovite poteze, dejal bi zrcalo notranje bolečine, tedaj ni na pravem mestu polnost in obilnost.

II. Brez celotnosti in popolnosti predmeti niso lepi. Izražati morajo popolno bistvo. A tega ni tako umeti, kakor da je pot za izražanje in razodevanje lepote tako trdno določena, da se ne sme kreniti niti za palec na desno ali na levo. Kakor za popolnost, tako je za lepoto zakon tudi prostost.

Zakon, da naj se lepi predmet razvija in kaže prosto, dopolnjuje prejšnji zakon, da bodi lepi predmet popoln. Zabranjuje namreč vse, kar je proti bistvu lepega predmeta, zlasti vsako silo. Ker ne deluje v prirodi samo jedna moč, jedna stvar, jedna skupina, temveč je priroda neizmerna množina stvarij, ki medsebojno delujejo, ki se medsebojno pod-

¹ „Štil“ je iz latinske besede „stilus“ in pomenja bodalo, pisalo, potem tudi pisavo ali način pisanja.

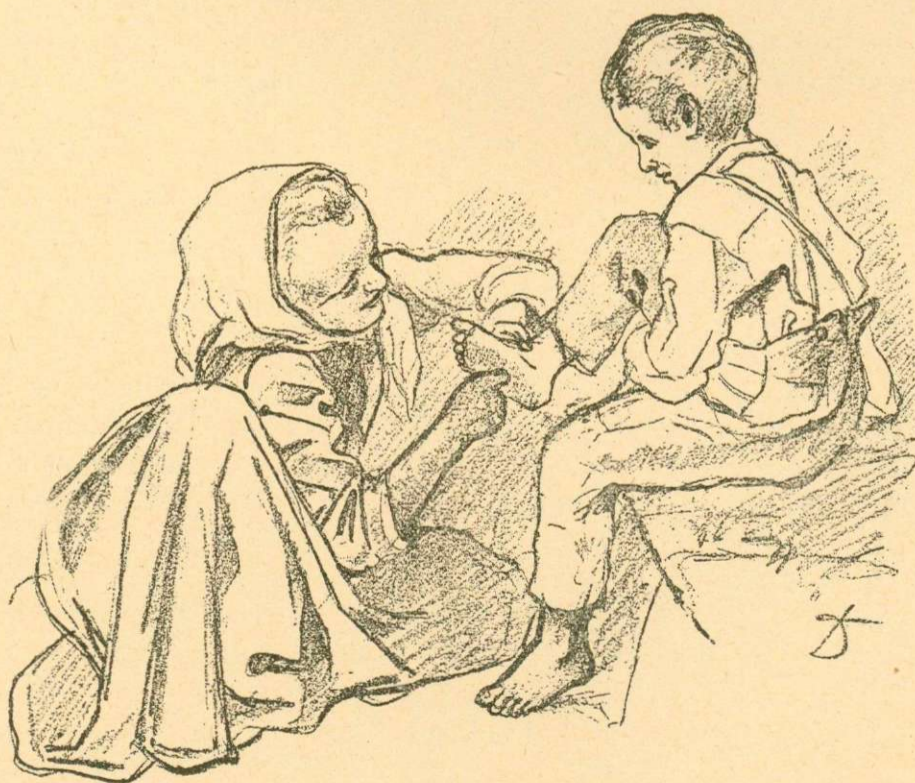
pirajo, dostikrat pa tudi ovirajo, zato se ne more vsak predmet izpopolniti ali razviti po svoji naravi. Jednako tudi umetnik ni vselej sposoben, da bi svoj lepi predmet umeval, izdeloval in naposled tudi dovršil po njegovem bistvu, temveč zavira ga ali premalo znanje, premala spretnost, nedostatna tehnika, preslaba tvarina i. dr. Predmet se v takih slučajih ni mogel prosto razrasti, dovršiti in pokazati, in zato ni lep.

Tudi je treba poštovati za naš zakon, da je nekak splošni vir vsega lepega proizvajanja bodisi v prirodi, bodisi v umetnosti, življenje. Življenje pa ima svojo pot, po kateri se začneja, raste in dopolnjuje; vse je kvarljivo, kar je ovira ali zadržuje. Zato ustvarja priroda s svojimi živimi močmi najlepše proizvode, kadar ima potrebno prostost, rekli bi skoro, kadar ima potrebnega prostora, da se razvija, razširja in javlja.

Kjer je gozd pregost, da je drevo drevesu za napotje, ne more biti drevje lepo. Ako ne daš cvetlici na oknu dovolj pro-

stora, se ne razraste lepo. Ako nimajo živalski in tudi človeški udje prilike, da se prosto gibljejo in razvijajo, ne bo bitje nikdar lepo. O umetniku lahko rečemo, da zna tem manj prosto ustvarjati svoje lepe predmete, čim manj duha in sposobnosti ima. Pravi umetniški dar, prava zmožnost pa mu daje ono prostost, s katero se čim dalje bolj bliža lepim proizvodom.

Prostosti je nasprotna prisiljenost. Ne samo umetni proizvodi imajo neštivilnokrat to napako, tudi prirodni predmeti trpé, kakor smo rekli, zaradi protivne sile. Kadar nimajo prostora, nimajo solnca, nimajo hrane, tedaj živa bitja hirajo in niso lepa. Kadar na umetnika delujejo napačni nazori, strasti, nesreča in neljubi dogodki v življenju, tedaj ne more njegov duh delovati prosto, in njegovi proizvodi ne morejo biti lepi. Sicer bomo pa o tem še govorili kolikor toliko, ko bomo razpravljali o prirodni in umetni lepoti. Za tukajšnji namen je dovolj, da smo določili in označili zakon. (Dalje.)

Risal Fr. Dobnikar.

Ženska emancipacija.

Narodna pesem.

Smehljala se je, ko so druge
po dragih svojih plākale;
nocoj so njene rajske ure
slovo dočakale. —

Kako je pravil? „V ranem času
iz dalje vrne me nebo.“
Zagrlila je grlica mu:
„Gr! . . . Kakor — kakor bo . . .“

Dekletu pa je križem sobe
izlival solze vzdih na vzdih.
In očka, mati, bratci, sestre
hodili so po njih. —

Kaj mar so očku tihe solze!
on ljubi tihi rosni hlad;
oj, rosni hlad mu je že dosti
poživil njiv in trat.

Gotovo mamki je v nezdravno
pozabnost legel takšen dan.
Ne? Ali pa ti — srečna mamka! —
nikoli ni bil znan.

Sesticam bratci hudomušni
ponavljali so krog in krog:
„In mi smo majhni, mladi, mlajši,
pa smo pustili jok.“

Še georgine se smehljajo . . .
poslej ne bom ljubila jih;
kako da nisem dragim prsim
v spomin povila jih!

Pokaj bi rastel trn med cvetjem,
jaz pojdem rajša gori v hram,
tako bom sama, kakor cerkev
v zagorju tihem tam . . .

Zamislila je pismo: „Dragi!
Veliko bi ti pisala,
pa kaj, ko solza bi nemirna
vse sproti zbrisala . . .“

In drobno pismo je poljubil
pečat tako goreč . . . rdeč,
kot dasrce bi tlelo v pismu,
ne mrlo v prsih več.

In bral je dragi, bral veliko
v objokanih vrsticah dveh:
popisati mu ne bi mogla
na dolgih pismih treh.

Namesto tistih smehljajočih,
brezčutnih, cvetnih georgin,
na prsi si je shranil pismo
v nje „blag in tih spomin . . .“

Silvin Sardenko.

Bolnik.

Ob vstajenju solnca
rože se razcevele so
in v poletno jutro
sladko zaduhtele so.

A v vročini dneva
mi zvene so,
ob zatonu solnca
se ospele so.

Nekdaj meni tudi
cvet življenja cvel je . . .
Zdaj bolnik sem vel —
cvet se mi ospel je.

Fr. Ks. Meško.

Jutro.

Izza gore je vzhajala
ploča goreča,
čez stvarstvo se sipala
zarja žareča.

Zadrhtela je rosa
v vrhah zelenih,
zalesketala se
v solčnih pramenih . . .

In povzdignil sem k nebu
srce trpeče —
in posijal i v njega
žarek je sreče . . .

Fr. Ks. Meško.

Takšni so!

(Povest. — Spisal dr. Fr. D.)

I.

Sredi XVI. stoletja se je jela širiti po slovenskih krajih nova, Lutrova vera. Radostno so jo pozdravili vsi, katerim je bila poprej katoliška odveč, ki so se šteli zaradi tega za kaj imenitnejšega in boljšega in zrlji z ošabnim milovanjem na verno, „nerazsodno“ maso. Sprejeli so jo iz prepričanja tesnosrčni poštenjaki, ki so po napačnem sklepanju zaradi nevrednih vernikov zavrgli pravo vero; kakor toži dandanes preprost človek, da so zakoni slabi, ko bi moral tožiti, da se ne izpolnjujejo ali izpolnjujejo nemarno. Med temi je bilo mnogo duhovnikov, ki so zakrivili z odpadom veliko pohujšanja, a našli takoj mogočnih zaščitnikov. Zakaj, naj je bil tak odpadnik kakršen koli, kakor hitro je odpadel in začel napadati in sramotiti vero in cerkev, ki ga je bila vzgojila v svojem naročju: začeli so ga braniti, podpirati, hvaliti najvplivnejši posvetni veljaki; slava njegova se je razlegla v besedi in v pismu in zveni po mnogih ušesih še dandanes.

A največ zaslombe je dobila nova vera po gradovih, kjer so se bili pridružili imenovanim vzrokom še drugi, važni nagibi. Plemeniti grajščaki so bili s potratnim življenjem ali po vojnih nezgodah izgubili večinoma svoje imetje; še več davkov in tlake se ni dalo iztisniti iz podložnih kmetov; a sosedje in tudi varuhi so bili premožnim cerkvam in samostanom, katere jim je nova vera ponujala ko lahek in dober plen.

Habsburški knezi, poglavarji slovenskih dežel, so se pač ustavljali novotarjenju; a rok niso imeli prostih: od severa jih je pritiskalo uporno protestantovsko gibanje, od juga grozni turški meč, ki je zmagoval po ogrskih, hrvaških in slovenskih pokrajinah. Tako je pretilo od jedne strani protestan-

tovstvo, od druge mohamedanstvo vzeti slovenskemu ljudstvu, kar je človeku najdražje, vero, svobodo in blagostanje.

A dokler so mogli zvesti branitelji katoliške cerkve in njenih pravic na dvoru nadvojvode Karola v Gradcu prosto zagovarjati katoličane, preprečila se je še marsikaka protestantovska nakana; ko pa je leta 1566. zasedel Herbart Turjačan, strasten luteranec, sedež deželnega glavarja na Kranjskem, obrnile so se stvari za katoličane kaj na slabo. Hitro so si porazdelili protestantje vse važnejše in dobro plačane deželne službe, in odrivaje one, ki niso bili njih nazorov, potegnili za seboj, kar je bilo slavohlepnih in dobičkaželjnih mož. Ako so se ganili katoličanje braniti svojih pravic, napadali so jih protestantje in črnili v Gradcu in na Dunaju, da kalé mir. In zgodilo se je čudo. Dasi je bila velika večina prebivalstva, zlasti preprosto ljudstvo, zvesto veri svojih očetov, vendar so vzbudili protestantje z brezobzirnim postopanjem, z vplivom, ki so jim ga dajale deželne službe, polastivši se ročno nove tiskarske umetnosti, ki je širila knjige in spise po njih volji in v njihovem duhu, videz in mnenje, da je poluteranjena vsa dežela. Čul se je iz nje samo lutrski glas, in poročila deželnega glavarja so bila vsa navdahnjena lutrskih nazorov. Po mestih, v Ljubljani, v Novem mestu, si niso upali več katoličani z javno službo božjo „izzivati“ mogočnih protestantov.

Med splošnim odpadom plemstva so se vendar zvesto držali stare vere na Dolenjskem hrabri Lenkoviči.

Ta hrvaška rodbina se je bila proslavila v turških vojskah in si pridobila veliko imetje. Lenkovičev last je bila Mehovo, Podbrežje, Otočec, Pogance, Mirna, Ruprč vrh; in v to ponosno in blago rodbino so se upirale tedaj koprneče oči zavednih katoličanov.

Leta 1569. je bil umrl Ivan Lenkovič, vrhovni vojni poveljnik štajerske, koroške in kranjske dežele. Naslednik mu je bil Jurij Lenkovič, junaškega očeta junaški sin, pogumen branitelj vere in domovine in strah groznim Turkom. Na strmem hribu vrh Gorjancev mu je stal trdni Mehovski grad, ki je branil prehod čez Gorjance in zvesto pazil, kaj da se godi ob turški meji. Odtodi je pošiljal Lenkovič oglednike po gorjanskih potih in prelazih zasledovat, kakšni ljudje da hodijo v deželo in iz dežele; tje so mu naznanjali dan na dan vsako sumno gibanje med Turki; tam je stala ob gradu grmada vedno pripravljena, da se zažge v znamenje, da je Turek v deželi. Saj si prebivavec po Dolenjskem tedaj poleg vseh drugih težav nikdar ni bil svest življenja in imenja; večer je bil strah, da pridere Turek in pograbi in požge, kar so bile s težkim trdom pridobile pridne roke, da pobije ali odpelje v grozno sužnost, kar bi mu prišlo živega v roke. Tudi kadar ni bilo nujne nevarnosti, so razburjale ljudi izmišljene novice, katere so raznašali popotniki in trgovci, ljudje pa tem zvesteje poslušali in tem rajši verjeli, čim groznejše in neverjetnejše so bile.

Kdo bi torej zameril novomeškima mestnima svetovavcema Ravnikarju in Krivcu, ki sta se ustavljala takim neosnovanim govoricam, ko sta lepega septemberskega večera leta 1575. sedela pred Matijevo krčmo v Gotni vasi. Nista sicer priromala iz mestnega ozidja čez Težko vodo semkaj na vznožje prijaznega gričevja pred Gorjanskim pogorjem zaradi krasnega dne, ali da se naužijeta svežega zraka; za take malenkosti so se malo menili v tistih časih: a dobrega vina glas je šel že tedaj v deveto vas.

„Kaj bode te govorili!“ je dejal torej svetovavec Krivec trgovcem, ki so na potu v mesto pred Matijevo krčmo ustavili dolgo vrsto natovorjenih konj. „Poguma nimate, poguma! Turek je človek kakor nas kdo, in poldrug palec železa med rebra ali svinca v bučo, pa obleži.“ In začel je pripovedovati, kolikrat so se Turkov hrabro ubranili

Novomeščanje, dasi jih je bilo ko listja in trave.

„Čujte, mož!“ ustavil je svetovavca popotnik s kratkim mečem ob boku in veliko gorjačo v rokah.

„Mestni svetovavec, prosim“, popravljaj je Krivec.

„Za visokim ozidjem smo vsi svetovavci“, poudarjal je oni, „in čim dalje je nevarnost, tem bliže dober svet. Če bi pa vi z nami hodili čez Gorjance na Hrvaško, bi vam zastajala beseda v grlu, kadar bi začuli rezgetanje turških konj.“

„Ej, popotni mož, saj sem jih videl in slišal. Povej, svetovavec Ravnikar: ali jih nisem streljal, Turkov, ko so plavali s konji čez Krko? Kakor ponirki so se potapljali; a nobeden ni več pogledal iz vode, kogar sem zadel. Povej, Ravnikar, če ni res!“

„In pa kako res!“ pritrnil je prijatelj. „Kaj ne, to je bilo na veliki šmarni dan pred tridesetimi leti, ko sem bil jaz z drogom podrl tri janičarje, ki so pod bregom lezli na ozidje. Spominjam se, kakor bi bilo danes.“

„Moža svetovavca“, opomnil je popotnik, „naši tovorni konji tudi lepo zvoné, in mi pojemo, kadar se bližamo Novemu mestu; kadar pa gremo po hrvaških šumah, snamemo konjem zvonce in kragulje in korakamo tiho svojo pot.“

„Poguma manjka, kakor sem dejal“, razlagal je svetovavec.

Pristopil pa je dolg, suh človek z divjo brado v duhovski obleki in pozdravil: „Mir vam bodi!“

„Et cum spiritu tuo“, odgovoril je Krivec, ki se ga je bil že nekoliko nalezal, in sunil s komolcem Ravnikarja: „Ali ga poznaš?“

„Kaj bi ga ne!“ zagodrnjal je ta.

„Ali hočete kaj jesti ali piti?“ vprašal je krčmar.

„Ne skrbite za to, kaj bode te jedli in pili“, propovedoval je mož, in popotniki so začeli šepetati: „Vlahovič je, Gregor Vlahovič iz Metlike, lutrski predikant.“

„Kdo pa ste, gospod?“ vprašal je zopet krčmar.

„Glas vpijočega v puščavi: Pripravite pot Gospodovo! Oznanjevavec čistega evangelija.“

„Greste k nam, v mesto?“ vprašal je Ravnikar.

„V Novo mesto, kakor prerok Jona, pokoro oznanjat.“

„Baš prav“, opomnil je krčmar, ne posebno vesel takega gosta. „Tukaj sta dva mestna svetovavca; kar začnite!“

„Sem sedite, gospod Vlahovič!“ vpil je Krivec. „Nama bodete kaj povedali o novi veri. Ali imate gospo s seboj? Kaj je novega po Metliškem? Ali trta lepo kaže? Ali sili Turek iz dežele?“

Pomilovalno je gledal Vlahovič puhlega človeka, ki poprašuje po takih ničemurnostih.

„Jutri bo doletela vaše mesto velika čast“, izpregovoril je naposled in zabodel ostre oči v dobrovoljne svetovavčeve.

„No, no, no, gospod Vlahovič“, vihal je Krivec nos; „Vi menite, ker pride naš deželni glavar, Herbart Turjačan. A takih častij je naše mesto vajeno. Mi smo sprejeli pod svoje strehe že drugačne veljake.“

„Takega še ne!“ razvnel se je predikant. „To je pravi Izraelec brez krivice in goljufije; to je Jozve, ki popelje izvoljeno ljudstvo v obljubljeni deželo, kjer se cedi mleko in med.“

„Tega jaz ne vem“, kimal je Ravnikar, „in se za mleko in med ne brigam, ker je jedno za ženske in drugo za otroke. Ampak če vi mislite, da je glavarjev prihod za naše mesto kakšna neznanska čast, katere mi tako rekoč vredni nismo, se motite. Če pride, prav; če ne, pa ostane naše mesto še vedno to, kar je, in ne izgubi nobene časti.“

„Jutri nastopim jaz na trgu ko oznanjevavec pravega in čistega evangelija.“

„To mene jako veseli.“

„Kdor je od Boga, posluša rad božjo besedo.“

„In pa zabavljanje, če ne leti nanj, poslušaj sleherni človek rad“, pritrnil je Ravnikar. „Vaš rojak Tuškanič je bil lansko leto v teh krajih, in se je vse trlo krog njega. Vsa čast vam, gospod Vlahovič; a v zabavljanju ne vem če ste mu kos. Naši

korarji so zbežali vsi, ko je odprl svoja usta. Prsi ima kakor vinski sod, in glas mu bobni kakor grom. Kadar je odmolil: Čast bodi Bogu! so onstran Krke rekli: Amen. Torej jutri se pa vi izkažite, gospod Vlahovič, in če vam smem kaj svetovati: opominjevanje in svarjenje kar ob kratkem, ker tega je človek hitro sit; zabavljajte pa, kar se dá! Saj veste, kakšen je svet: pod kožo smo vsi krvavi; kdor pa zabavlja, tega imamo za boljšega.“

Zmračilo se je bilo in popotniki so se odpravljali proti mestu.

„Ali se vzdigneva?“ vprašal je Ravnikar Krivca, „da nama ne zapró mestnih vrat?“

„Brez skrbi!“ dejal je tovariš. „Meni odpró, če pridem o polnoči. Ali se morda bojiš? Kakšen starejšina pa si? — Da, da“, obrnil se je zopet proti Vlahoviču, „zabavljati znate, Metličanje, in ljudi begati: ampak bojevati se ne znate. Vsakih deset let vam požgó Turki mesto. Sramota! Če bi bili vi za kaj, ne bi hodili Turki čez Gorjance.“

V tem trenutju vzplamti na Mehovskem gradu grmada in usuje iskre in plamen pod zardelo nebo; kmalu potem se pokažejo kresovi na daljnjih visokih gorah. Na mah je umolknil pogovor, obrazi so pobledeli, in tovariši se spogledali; potem pa se je vzdignil hrup in vrvenje in vpitje od vseh strani: „Turki, Turki so v deželi!“ Gostje so vstajali, plačevali, poslavljalji se, nihče hitrejše nego mestna svetovavca, ki nista utegnili niti računa poravnati, ampak vpila Matiji, da naj zapiše, in drla proti mestu.

„Počasi, počasi, junaka!“ klicali so trgovci; „idemo skupaj.“

Vlahovič pa se je obrnil proti Mehovskemu gradu in mrmral: „Kazen božja, pravična kazen božja. Bog maščuje svoje proroke.“

Čez Krko v tistih časih ni še peljal most v Novo mesto, ampak brod je vozil do dolenjih mestnih vrat. Proti brodu pa so hiteli od vseh strani ljudje in živina, da se skrijejo za mestnim ozidjem; zakaj samo utrjena mesta in gradovi so bila zavetišča v vojnem času.

„Pustite naju naprej! Midva sva mestna svetovavca“, kričal je Ravnikar in odrival ljudi; a ustavljali so se mu, češ da je vsak sebi najbližji. V hudih stiskah sta stopicala med množico in ozirala se proti Gorjancem, in kadar se je prikazala nova tolpa bežečih ljudij, se jima je izvil vzdih: So že tu! in vsak vzklik je množil zmešnjavo in gnečo. Komaj pa sta bila prišla na vrsto in so drožili brodniki ladjo po Krki, se jima je povrnili prejšnji pogum: vzdignila sta glave in mirila prestrašene sopotnike, da ni nobene nevarnosti, da se ne more prikazati noben Turek pred štirimi ali petimi urami.

Po mestnih ulicah je bilo vse živo ljudij, zakaj Novo mesto je bilo tedaj važno tržišče za vso Dolenjsko, za sosednjo Štajersko in Hrvaško in za južne ogerske dežele; tu se je zbiralo tudi vojaštvo namenjeno na mejo; tedaj pa je pribežalo še toliko preplašenih sosedov.

„Naši ljudje izgubé takoj glave“, jezil se je po pravici Krivec, videč to zmešnjavo. „Seveda, marsikdo še videl ni živega Turka, in poguma manjka.“ Hitela sta na mestno ozidje, po hodnikih, po stolpih, do ljubljanskih vrat gledat, če so stražniki na svojih mestih, če je vse pripravljeno. Opominjala sta, naj strogo pazijo na vse, kar se godi, in se spominjajo hrabrih svojih očetov, ki so vsedkar uspešno branili mestno čast in varnost. Mestnemu sodniku Gričarju, ki je že nadziral priprave za brambo, sta pripovedovala, da sta bila daleč gori proti Gorjancem, in da ni še take nevarnosti. In res je ni bilo. Ozidje je bilo visoko in trdno, in v mestu je čakalo premnogo vojakov poveljnika, glavarja Herbarta, da odide nad Turka. A previdnost ne škodi. Pripravljale so se puške in topovi, donašalo in dovažalo strelivo in poskušalo orožje. Utrdbe so bile polne ljudi, ki so govorili le o Turkih. Nekateri so plaho gledali kresove in strmeli v temno noč, kje da se pokaže kak janičar; večino pa je bila prignala radovednost, in ti so brili norce s Turki in kristijani. Brod je vozil celo noč, in vojaški poveljnik je pošiljal brze jezdece čez Krko

proti Gorjancem pozvedovat, kje da je sovražnik. Gradovi blizu mesta, kamor se je bilo zateklo mnogo okoličanov, so skrbno zatvorili vrata, in grajščak na grabnu, ki je hodil po lestvi v svoje poslopje, je zgodaj potegnil lestvo za seboj skozi vrata, narejena v prvem nadstropju, in razvrstil hlapce ob oknih in linah. Malo je bilo spanja tisto noč. Komur ga nista pregnala strah in skrb, preganjala mu ga je razburjenost.

Proti jutru so dohajala poročila, da je Turek udaril na Metliko, a da ga je odbilo mesto, in da se vrača čez mejo. Vesela novica in svetli dan sta pomirila in osrčila ljudi, da so začeli ostavljati pribežališča.

Od ljubljanske strani pa so prihajali konjeniki, kranjski plemenitaši, oblečeni in oboroženi kaj raznovrstno. Največ jih je imelo oklepe iz losove kože in kape s perjanicami ali šleme s šopi; v rokah so nosili jedni kopja, drugi karabinke ali bate, in dolgi meči so jim viseli ob straneh. Vsak plemič je imel jednega, dva ali tudi več hlapcev na konjih ali peš. Na trgu so poskakali s konj, oddali jih hlapcem in porazgubili se po mestu ali zasedli mize pod širokimi na stebrih slonečimi lopami, s kakršnimi so se ponašale hiše po novomeškem trgu. Tu se je prodajalo in kupovalo, ali pa tudi jedlo in pilo; in vztrajni pivci so bili hrabri junaki, ki so se živahno zabavali s pripovedovanjem svojih dogodkov in junaških činov in pili na svoje zdravje. Drugi so hodili oblastno po trgu gori in doli, drugi razkoračeni stali v gručah in smelo ogledovali mimo hodeče ljudi ali preudarjali, kateremu častniku bi se ponudili v službo.

Vedne vojske so bile namreč vzgojile prav mnogo vojakov po poklicu, ki so si bili izbrali ta stan ali iz poguma, ali zaradi dobička ali iz strahu pred delom. Na zimo, ali če se je bilo nadejati miru, so se odpuščali; ob vojnah so jih zopet nabirali častniki, in kakor dandanes posli gospodarje, tako so si prebiral tedaj vojaki službe. Opravo, orožje, konja si je moral poskrbeti vsak sam; a dobro oborožen junak z iskrim

K prvemu sv. obhajilu.

Risal M. Strnen.

konjem je služil več nego slabo opravljen pešec.

„He, Jernej!“ potegnil je za pas mimo idočega vojaka tovariš, ki je sedel za mizo. „Sedi sem in pij in ne poslušaj teh čenč!“ mahnil je z roko proti mestni hiši, pred katero je visoko na zaboju stal in kričal na ves glas lutrski predikant Gregor Vlahovič. „Ali imaš že službo?“

„Ne še“, dejal je prišlec in sedel. „Čakam Turjačana. Če mi kaj primakne, vstopim pri njem. Kaj pa ti? Lenkoviča si pustil.“

„Kaj pa! Tam je pasje življenje: vedna straža in hoja in boj. Počitka in plena nič.“

„A imenitni so Lenkovičevi.“

„Imenitnost ne redi človeka.“

„Vidiš tam-le onega veselega plešastega mladeniča, ki trka z nekdanj trebanjskim, sedaj lutrskim župnikom? Ta je sedaj moj gospodar. Priporočil mi ga je moj tovariš tukaj, Janez Strniša. Ali se poznata?“ Vojaka sta si segla v roko.

„Imeniten gospod, vsega priporočila vreden“, segel je Janez v pogovor in nagnil vrč z vinom. „Vojskovanje namreč, ljuba moja tovariša, je umetnost, velika umetnost, ki ima dva dela; razumeta, dva dela. — Ta far pred mestno hišo tako vpije, da človek samega sebe ne sliši. — Torej dva dela: jedno je vzvišeno vojskovanje ali strategija, drugo nizko, navadno, prostaško bojevanje, ki se imenuje taktika. Strateg ima svoje visoke načrte in naklepe in vse naprej premišljeno, kako bo vodil vojsko; taktikar se pa za to ne briga: on zgrabi sovražnika, kjer ga dobi.“

„Lenkovič je tak vražji taktikar“, opomnil je Jernej.

„Naš gospod tam pa, dasi še mlad, je izboren strateg. Na primer: Mi ležimo v trdnjavi, pijemo in kvartamo. Naenkrat počí strel. Sovražnik je tu, Turek prirožlja, kakih dvesto ali tristo konj. Taktikar bi ga zgrabil; mi pa imamo svoj naklep: hitro pod orožje in na konje!“

„In za Turkom“, pristavil je Jernej.

„Kaj še! Turek na desno gori, mi pa na levo doli. Turek požiga in ropa po naših krajih, mi pa po njegovih.“

„Torej se dobó tudi med Turki takih strategov?“

„Tudi. Kakor sporazumljeni se ogiblremo drug drugega, in obojim se dobro godi. To je služba prijetna in nese; vojak se zredi in postara.“

„Vojskovanje je res umetnost“, premišljeval je Jernej.

„Dober poveljnik, to je poglavitno. Jaz že služim petindvajset let in sem imel že cel ducat poveljnikov, a takega še ne. Pankrac Dolski je bil tudi duša. Če so udarili Turki v deželo, on je ostal miren. Pustimo jih, je dejal, sedaj so suhi in lačni, in lačnemu volku se treba ogniti. Čez par dni bodo drugačni. A ko so se vračali vsi obloženi kakor tovorni konji in gnali pred seboj živino in ljudi, takrat smo jim zaskočili pot in jim olajšali bremena. Kar so bili naropali, vse je bilo naše; samo ljudi smo izpustili. Če bi jih bili pa poprej napadli, kaj bi bili dobili? Krvave glave. Zatorej, tovariša, živel dober poveljnik, živela vojska! Da bi je ne bilo še konec!“

Mladenič, na čigar zdravje se je pilo, se je pri drugi mizi s tremi plemenitaši in z odpadlim župnikom trebanjskim, Vajkslerjem, tudi dobro zabaval.

„Gospod Vajksler“, potrkal je župnika po rami, „vi pa ne greste tako propovedovat kakor tam Vlahovič? Nič se ne brigate za razširjanje čistega evangelija?“

„Zase sem ga že razširil“, smehljal se je mož, „drugi naj ga pa zase.“

„Čemu ste se tedaj poluteranili?“

„Čemu pa vi?“

„Jaz?“ smejal se je mlačenič. „Sprl sem se bil z župnikom. Cerkev se nam je hotela podreti, in župnik je zahteval, da jo popravimo, in pritisnil name, ki sem cerkvi varuh. Kmetje pa godrnjajo vselej, kadar je treba popravljati kaj cerkvenega, in tudi jaz nisem imel preveč drobiža. He, kaj, sem dejal, kdor je protestant, temu ni treba popravljati cerkve; jaz sem protestant. Bomo pa še mi, pa še mi, če ne bo plačevanja, so začeli vpiti kmetje. Vse je bilo po koncu. Drli smo v župnišče in zapodili župnika in gostili se,

dokler je bilo kaj. Deželnemu glavarju sem se močno prikupil. A kazen ni izostala. V par dneh mi je že poslal lutrškega predikanta. Pomagam pa si z zvijačo. „Kaj, gospod predikant“, se včasih zavzamem, „vi hlepíte tudi po posvetnem mamonu kakor papisti?“ in za nekaj časa odjenja. Dela itak nima nič; po letu bi mi lahko pasel krave. Jaz živim kakor tič. Če me gospod pogleda katerikrat po strani, navedem mu samega Martina Lutra: „Kdor ne ljubi petja, bab in vina, ostane žive dni neumna živina.“ Martin Luter, to je svetnik, kakor se spodobi. Trčimo, gospod župnik ali predikant! — Torej jaz sem povedal, kako da sem se izpreobrnil; zakaj pa ste se vi, gospod Vajksler?“

„Oženil se bo“, dodal je sosed.

„Če bi bil dvajset let mlajši, da“, vzdihnil je Vajksler; „sedaj je prepozno.“

„Zakaj? Moški ni nikdar prestar. Nič se ne bojte; saj sem jaz vaš sosed“, krohotal se je tovariš.

Vajksler pa je razlagal, da je zakonski stan mnogo popolnejši od samskega, ker zakonski stan je ustanovil sam Bog, ko je dal Evo Adamu; samskega pa so si izmislili ljudje.

„Potemtakem“, smejal se je oni, „je dal tudi Turkom Mohamed s svojimi, ne vem že koliko, ženami mnogo lepši vzgled nego nam naš Zveličar. Pijmo, gospod Vajksler! Božja milost nas je pripeljala vse v luteranstvo, kaj ne da?“

Tako se je zabavala gospoda. Krog dolge mize nekoliko naprej pa je sedelo kakih osemnajst vojakov, ki so se pogovarjali v laškem jeziku. Zagoreli obrazi, črne oči in kodravi lasje so kazali južni rod; njih poveljnik pa je bil plavolas mladenič, čigar modre oči so strmo zrle po trgu. Ker so v tistih časih često prihajali tujci v mesto, se nihče ni zmenil za te Lahe, kakor so tudi ti govorili le med seboj. Na mah pa se je vzbudila splošna pozornost.

Na trgu pred mestno hišo je nastal hrup, ker sta nastopila proti Gregorju Vlahoviču dva katoliška duhovnika: frančiškanski gvardijan, pater Ivan, in oglejskega patrijarha,

pod čigar cerkveno oblast je spadalo Novo mesto, generalni vikar, mladi in pogumni Polidor Montagnana. Ugovarjala sta živo predikantovim besedam in svarila ljudstvo pred zapeljivcem.

Množica, ki je poslušala poprej deloma iz prepričanja, deloma iz radovednosti, se je razdelila takoj na dve stranki; jedna je pritrjevala katoliškima duhovnikoma, druga lutrskemu; jedni so obdali ona dva, drugi tega. Pričeli so vpiti in zmerjati se, in same od sebe so desnice prijemale za meče. Pritekel je mirit mestni sodnik Gričar, ki je miril po svoje, očitajoč katoliškima duhovnikoma, da napravljata prepir in izzivljeta in ne pustita prosto govoriti.

Sodnikov nastop je osrčil Vlahoviča in njegove pristaše, ki so bili v veliki večini in čutili za seboj mnogo vojaštva. Vlahovič je začel vpiti na menihe in samostane, da jih ni ustanovil ne Kristus, ne apostoli, ampak sam satan, da zbirajo bogastvo v potratno življenje, in ščuval je ljudi, naj ne trpé take sramote v svoji sredi. Vikar in gvardijan sta zavračala divjega govornika, hrup je rastel, zabliskali so se meči na obeh straneh, in razburjeni ljudje so začeli pobirati kamenje in ruvati kole pri šotorih. Tolpa postopačev pa je drla proti samostanu, pobijala šipe, razbijala po vratih in izkušala vlomiti. A tedaj se začuje topot konjskih kopit in žvenket orožja, in razlegne se krik: „Bežite, bežite! Lenkovič“, in pridirjal je mlad vitez z deseterimi hlapci od dolenjih mestnih vrat po ulici, ki pelje s trga k samostanu. Z divjim tuljenjem se je valila tolpa nazaj na trg, ko je slišala ime Lenkovičevo in zagledala mladeniča, ki mu je gorela jeza iz očíj in obraza. Dirjajoč ob cerkvi in samostanu gori in doli so pometli hitro jezdecí vso cesto in oddirjali na trg.

Tu je trajal vrišč še naprej; a silovitemu Vlahoviču ni več ugovarjal gvardijan Ivan; zabodli so ga bili v gneči in umirajočega so komaj branili katoličani. Vedno ljuteje so napadali nasprotniki, in tudi tebi, hrabri vikar Polidor, so bile štete minute, da ni pridirjal Jurij Lenkovič in razgnal za tre-

nutje osuplih napadovavcev. A le za trenutje; komaj so bili odnesli gvardijana in rešili vikarja, pričel se je iznova boj. Videč tako malo četico pred seboj, so se hitro osvestili protestantje, in hrabil jih je Vlahovič, kričeč na Lenkoviča: „Približal se je Faraon, in Izraelovi sinovi so trepetali. Mojzes pa je rekel ljudstvu: Ne bojte se in glejte velika dela božja, katera bo danes storil!“

Lenkovič se ni brigal za kričavega preroka, dokler mu niso zastavili pota Vlahovičevi pristaši in je zgrabil jeden njegovega konja za brzdo. Tedaj pa se mu je zaiskrilo oko, in na mah so odleteli pod mečem trije prsti predrznemu napadovavcu, da se mu je stemnilo pred očmi in so bledega odvedli iz gneče. Komaj pa so bili Lenkovičevi izdrli orožje, bliskalo se je na nasprotni strani že kakih petdeset mečev, in oboroženci so se stekali od vseh stranij z vikom in krikom, največ iz veselja do rabuke in rvanja. Neoboroženi ljudje so bežali, hiše so se zapirale in tolika zmešnjava je nastala, da so celo Vlahoviču, baš ko je kričal, kako je gospod prevrnil kolesa Faraonovih vozov, izpodnesli zaboje. Zahreščale so deske in mož je bil na tleh, kjer se nihče več ni zmenil zanj, dasi je pridigoval svoj pot naprej.

Lenkovičevi so prišli v stisko, ker so se od treh stranij dvigala proti njim dolga kopja. A mladi častnik, ki je sedel tako zamišljen med svojimi Lahi, je bil tudi skočil po koncu in ž njim tovariši. Zasedli so konje, privezane za ranto ob hiši; podkve so zaškrtnile, konji se vspenjali, in skokoma se je postavil častnik poleg Lenkoviča, pozdravil ga in vzpodbujal, naj udari. Laški njegovi spremljevalci so se bili že sprijeli z nasprotniki, in med žvižganjem in žvenketanjem orožja, med vpitjem in kletvijo so se rdečila tla pod nogami, in par vojakov so kmalu odnesli z bojišča. Pa o pravem času je zapela trobenta, in vrsta oklopljenih konjenikov je prihajala na trg. „Deželni glavar, Turjačan“, šlo je od ust do ust. Nasprotniki so potiskali počasi in neradi meče v nožnice in razhajali se s kopji vsak na svojo stran; mestni sodnik je zbiral svetovavce, da se

pokloni glavarju; mladi častnik, ki je bil priskočil Lenkoviču na pomoč, se je, zagledavši Turjačana, zopet umaknil za svojo mizo; Lenkovič pa je obstal na trgu in pričakoval glavarja.

Gregor Vlahovič je bil že zopet na zabojih. Blagoslavljač je razprostiral roke proti glavarju in vpil: „In zopet govori prerok Izaija: Izšla bo mladika iz Jeseta, in vzdignil se bo vladat vsem narodom, in nanj bodo upali narodje.“

Glavar pa je zrl mračno predse, ustavil konja pred sodnikom in vprašal, kaj da pomenja ta nered in to vrvenje. Sodnik je razlagal, da ne pusté katoličani pri miru evangelijskega pridigarja.

„Jaz lahko rečem“, vpil je Vlahovič, „z apostolom Pavlom v listu do Korinčanov: Več težav sem prestal, več ječ, več udarcev, več smrtnih stisk; petkrat sem dobil po štirideset udarcev, trikrat so me topli s šibami, jedenkrat kamenali, trikrat se je razbila moja barka, in jeden dan in jedno noč sem bil v globočini morja.“

„Ni tako, presvetli gospod deželni glavar“, pristopil je Lenkovič, pozdravivši deželnega glavarja, in povedal, kako da so katoličani bili napadeni in ranjen, morebiti smrtno ranjen gvardijan Ivan.

„Bog vas sprimi, gospod baron!“ odzdravil je glavar in stisnil Lenkoviču roko. „Vi ste sin dragega mojega vojnega učitelja, moj sin pa bodi vaš učenec!“ in predstavil mu je šibkega mladeniča, svojega sina, ki je šel tedaj prvič na vojsko. „A vi, gospod sodnik“, obrnil se je k temu, ki je v zadregi mel klobuk med rokama, „ne poznate svoje dolžnosti. Ali tako — tako sprejemate svojega glavarja?“

Mož se je opravičeval, da je moral skrbeti za red po mestu.

„In vzorno skrbite zanj“, jezil se je glavar. „Pred vašimi očmi se je prelivala kri. Kje so drugi oblastniki?“

„Poveljnik pregleduje ozidje, ker smo se sinoči bali turškega napada, kapitelski korarji imajo pa najbrž svoje razloge, da ne sprejemajo presvetlega glavarja.“

„Ali pa se bojé“, opomnil je Lenkovič, „da jih pobije nahujskano ljudstvo kakor patra frančiškana.“

„Kaj se vse godi!“ mrmral je glavar. „Razpor, nered, poboj na vseh koncih in krajih, ko bi imela vladati sloga znotraj, da bi imela vojska zunaj uspeh.“ Lenkovič je gledal predse in mislil si svoje; sodnik pa se je zagovarjal, da ima mnogo premalo moči, da bi mogel krotiti toliko vojaštva.

Tako se je ponesrečil sprejem deželnega glavarja Herbarta Turjačana, čigar prihod je sicer zadušil na zunaj nered, a ni zadušil srda in sovraštva, ki je tlelo v srcih. Jezdec so bili razjahali in razkropili se iskat hlevov za konje in okrepčila zase; Lenkoviča pa je pridržal glavar in rotil ga, naj neljubi dogodki ne motijo njunega prijateljstva, ki je tolike važnosti za obrambo skupne domovine; naročal mu je, naj izrazi v njegovem imenu očetom frančiškanom iskreno sožalje nad veliko nesrečo; zločinec da ne odide ostri kazni; vabil ga je na kosilo, da razžene jasno vino skrbi oblake.

Glavarja je pač pozdravljalo, ko je jezdil v kapitel, par krikov: Živio Turjačan! živela nova vera! a razvedrilo mu to ni temnega lica.

Lenkovič pa je hitel najprej zahvalit pogumnega tujca, ki se je bil poprej tako hlabro potegnil zanj. Krepko sta si stisnila mladeniča roke in občudovala drug drugega plemeniti obraz, čvrsto postavo, gibko vedenje in ponosno samosvest. Bila sta skoro

iste starosti, vendar je bil videti mirnejši Lenkovič starejši poleg kipeče mladosti novega znanca.

„A s kom mi je čast govoriti?“ vprašal je Lenkovič.

„Moje ime je Gregor“, dejal je mladenič in zardel. „Drugó ime si moram šele priboriti z umom in mečem. Morebiti“, pomolčal je nekoliko, „bodete kmalu slišali o njem; a sedaj še ni vredno, da se imenuje. Ne zamerite torej, da vam je prikrijem.“

„Kakor vam drago. Dolgo ne more ostati skrito ime takega junaka. A kaj namerjate s svojimi izbornó oboroženimi hlapci? Vstopite v moje krdelo in pojdite z nami na vojsko! Ali pa vas jaz priporočim Turjačanu.“

Siv plamen je švignil mladeniču iz očij, ustnice so se stisnile, in srepo je gledal Lenkoviča, ki se je začuden takoj pokesal svojih besedij. Obrnil je pogovor drugam in vabil ga na svoj grad, da ga spodobno pogosti.

„Jaz vas častim, gospod Lenkovič“, dejal je naposled mladenič, „ker se tako moško potegujete za vero naših očetov. Tudi jaz sem se zanj boril po Nemškem, Francoskem, Holandskem. V dveh dneh, če Bog dá, vas spomnim vaše ponudbe, in drago mi bo pod vašim praporom pokazati, če sem se kaj naučil v tujini.“

Lenkovič je odšel zamišljen, kdo da bi bil mladi junak; ta pa je sedel zopet v senco k tovarišem, ki so se v tujem jeziku razgovarjali med seboj.

(Dalje.)

Na nebes . . .

Na nebes neizmernem oboku
zvezda je zatrepetala;
vzdrhtela je . . . in raz obnebjé
v teme globine je pala . . .

Ne, ne . . . ni to zvezda nebeška —
to je le moje srce,
ki po prošlih sanjah mladostnih
pogreza se v žitja gorje . . .

Fr. Ks. Meško.

O ta testament!

(Novela. — Spisal *Podgoričan.*)

I. „Sama!“

Zakon brez darú božjega je puščoba in dolgčas. Le tam, kjer so otroci, je prava zakonska sreča doma, tam kraljuje srčno veselje. Kjer sta pa zakonska sama — brr! — tam je grozna praznota, dostikrat pa tudi nasledki grdega ljubosumnja: prepir ali celo pretep.

Tako je bilo pri Debeloglavu na Višavi.

Debeloglav in ona sta se pridno pehala za blagostanjem. V zimi in letu sta se trudila od zore do mraka in zbirala premoženje zase in za otroke, ker sta se dolgo časa nadejala, da bodeta zibala, kakor sosede in sosede. Pa ni bilo treba.

Prva leta, ko sta se vzela, pričakovala sta vedno. Kasneje sta želela, prosila in molila po božjih potih, da bi se ju usmilil Bog in jima dal zarod, za katerega sta se trudila in skrbela.

Kakor brez božje volje ne pade las raz glavo človekovo, tako se tudi z božjo voljo pri Debeloglavu ni nič pripetilo, česar pa Debeloglav ni pomislil, ampak upal in prosil je dotlej, dokler ni spoznal, da na drevesu brez cvetja nikdar ni sadja.

In ga res ni bilo.

Zibel, v kateri se je nekdanj gugal Debeloglav sam, razpadla je, razjedena od črvov. Debeloglav je pešal in lasje so mu sivali, najprej za ušesi, potem pa čimdalje bolj, da jih ni mogel več skrivati. Ona je izgubljala zobe, njena lica so venela, in tožila je o bolečinah v križu. Tedaj sta spoznala, da sta zastonj upala in hrepenela, in da sedaj na razvalinah ne vznikne novo življenje. In o lepi priliki je dejala ona:

„Sama ostaneva!“

„Sama!“ ponovi on.

In ta vzklik je spremljal globok vzdihljaj, iz katerega je odmevalo bridko očitanje,

srčna žalost, skoro obupanost, in sto drugih turobnih občutkov, vsled katerih je žena takoj zaihtela.

„Sama!“ je nadaljeval on. „O sama, zapuščena kakor koruzna bíl na polju, katero pusti kmetič, ker je ni bilo vredno požeti, brez zrnja. Jesenske vihre se igrajo ž njo, dokler je sneg ne pokrije. Taka ostaneva! Upal sem, da mi ljubljena hči postreže na starost, da mi zvest sin zatisne trudne oči, kadar se mi zmračé na veke. O, to brezuspešno upanje! — Kolikokrat sem bil spehan kakor drvarjev konj, ki je ves teden prevlačal hlode, premočen od znoja, ki je uhajal iz razgretega života, truden na smrt, in zakaj? . . . O, jaz nesrečnež! — Privoščil si nisem krepke hrane, niti kozarca vina razven v bolezní, ker se mi je zdelo škoda denarja. Varčeval in skoparil sem, da je bilo greh, zato, da se mi je množilo imetje. In za koga? Hahaha! — Jokal bi ali pa jeze počil! Za druge! — Drugi bodo uživali sad mojega truda in spravili plodove mojih krvavih žuljev! — O, jaz bedak! Tujci se bodo mastili z mojim denarjem, a jaz sem stradal in požiral vpričo pivcev najčistejše slíne!“ . . .

„Če pa ni bila božja volja . . .!“

„I, seveda! Ko bi bila moja, zgodilo bi se bilo pač drugače. Tako pa . . . O, bo pa sedaj drugače! Ti ne boš samo krompirja in močnika kuhala, ampak kaj boljšega: meso. Pila bova pa vino. Vode sem že sit . . .“

„I, kajpak! Lej ga dedca! Na starost naj postaneva pijanca in snedeža, da bodo ljudje za nama s prstom kazali in se posmihali.“

„Kam pak boš dejala? Ali moreš vzeti s seboj grunt in denar? Zapravila bova midva, da ne bodo drugi.“

„E, pustila bova pa žlahti, saj jo imava! Gotovo se bo ustreglo tistemu, kdor bo dobil kaj za nama. In morda bo še molil za nama ali vsaj hvalil naju . . .“

„Žlahta? Pravijo, da žlahta nikomur ne dela veselja.“

„Bo pa nama!“

„Žlahta? Čakaj no, saj še ne vem, ako je kaj imava.“

„O, jaz jo imam na Globokem. O, nisva ne tako sama.“

„Oh, čakaj no, saj mojega deda brat je bil na Visokem oženjen. Menda je še tisti rod tam gori, ako jih ni Bog tako kaznoval kakor naju.“

„Da bi naju ne bil tako! Tacih skrbij in premislekov nama ne bi bilo treba. Pa, da je vsaj tako! Jedina tolažba — žlahta — je še ostala nama, vsaj zato morava biti sedaj Bogu hvaležna.“

„Ej, žlahta! Ni, da bi jo hvalil! Pa boljše je nekaj kakor nič. Jaz bom premislil prej dobro; žlahta naju itak ni nikdar obiskavala, kar bi se bilo pač spodobilo, zato je ne poznavava; radodarnih rok pač ni bila.“

„Ej, ni bila! — Kar imava, spravila sva sama skupaj.“

„Saj to, to gre meni po glavi! To se mi zdi bridko! Za otroke sva se trudila, pa pride v druge roke.“

„Kaj pa hočem?“ zastoka ona in zaihti.

„Ej, ne bom trpel več kakor črna živina in stradal tudi ne bom, pa pil ga bom, kadar bom žejen: zakaj bi stiskal, ko še ne vem komu?“

„I nu! Kar je prav, ti ne bom branila.“

II. „Bog nas ima vendar rad!“

Debeloglav se je udal in sprijaznil z mislijo, da pusti svoje premoženje žlahti, kajpada svoji — z Visokega.

Pa kakšna je vendar ta žlahta?

Ta misel ga je mučila in naposled spravila na pot, žlahto obiskat.

Z Višave na Visoko je daleč. Neke poletne sobote se Debeloglav odpravi na pot. Na dežnik natakne culo, v katero je bila natlačila Debeloglavka pečenine za moža in žlahto, v roko pa gorjačo-opiračo in odrine, radoveden, kakšna je neznana žlahta in ako je vredna, da prevzame njegovo dedščino.

Pred mrakom dospe na Visoko.

Pri prvi hiši vpraša kmeta, ki je kadil tobak pred hišo:

„Priatelj, veste, če sem prišel prav?“

„Bome, da ne vem; to vi veste!“ odgovori mož.

„Je tukaj na Visokem?“

„Bome, da! Če znate brati, berite!“ pa pokaže na tablo, ki je visela visoko na steni iz konca hiše.

„Vas Visoko“ — bral je Debeloglav in si mislil: „Bo že prav. Čast Bogu!“ Pa pomeri kmeta od nog do glave in vpraša dalje:

„Žlahtnika Debeloglava iščem na Visokem, ako je še živ.“

„Debeloglava? Debeloglava? Tega pa ni — — čak! Sosed moj se piše Debeloglav. Odkodi pa ste vi, mož neznanec?“

„Z Višave! Sedem ur hoda od todi, na dolensko stran.“

„O, bo pa že prav! Tudi mojega soseda rod je od tam nekodi. Pa pojdiva! Niste bili še nikdar tukaj?“

„O, ne! Predaleč je, da bi se pogosto obiskovali.“

„Bome, da! Bo pa že kaj posebnega! Zastonj niste naredili daljnje poti!“

„Da bi je le ne bil! Ima kaj družine ta moj žlahtnik, kako mu že pravite?“

„Beligoj! Kakor bi hruško otresel, velike in majhne. Pa lejte ga, tam-le v ogradi seno naklada. Hoj, hoj! Beligoj!“

„Hoj! Kaj je?“

„Le pojdi lês! Gosta imaš!“

„Precej! Povežemo še, pa pridem. Stopita tačas v hišo!“

Debeloglav in kmet stopita v Beligojev dom, kjer je gospodinja ravno kuhala večerjo.

„Soseda! Gosta sem ti pripeljal.“

„Oh, jemnasta, sosed, sedaj le na noč! Ali ga ne moreš prenočiti sam, ker veš, koliko je nas, da nimamo prostora v hiši niti pri skledi?“ Govoreč je ogledovala tujca, ki je vsled tega stopical in godrnjal.

„No, no, no! Pa ne bom nadlegoval.“

„Oh, mož, ne zamerite; ko bi vi vedeli, kako je pri nas!“

„Ti, soseda, le sprejmi moža! Vaš žlahtnik je. Ako pa ne bo postelje, prenoči lahko pri nas. Kaj ne, mož? In zajel bo tudi lako pri nas.“

na Dolenjskem, od tam, kjer je vaš rod doma, saj se tudi vi za Debeloglava pišete.“

„Res je! Od tam so prišli predniki mojega moža in so prinesli s seboj ime Debelo-

V narodni noši.

Risal Ant. Koželj.

„Žlahtnik?“ začudi se neverjetno gospodinja. „Pa vas ne poznam.“

„Kakor jaz vas ne, pa zato smo si menda vendar v rodu. Jaz sem Debeloglav z Višave

glav. Bo že res tako. Pa stopite v hišo, jaz pokličem moža, ki se mudi v ogradi.“

„O, ni treba. Sem ga že poklical sam poprej-le.“

V zibeli je spalo dete, drugo se je igralo sredi hiše z deščicami in klinčki, dvoje večjih je pa prišlo za njima ter sedlo h peči, da si ogledata neznanega strica.

Debeloglav razvije culico in dá otrokom nekaj peciva, izprašujoč jih po imenih.

„Mož, glejte, da vam ne zmanjka“, zasmaje se kmet. „To niso še vsi.“

„O, ne, ne!“ vzdihne ona. „Tega mrkaja je toliko, da ga je res že preveč. Pa, kakor je božja volja.“

„Tako je! Z božjo voljo jih je pri vas dosti, pri nas pa nič, dasi smo želeli.“

„O, to se lahko pomaga“ — nasmehne se Beligojka. „Izberite si katero pri nas, saj lahko pogrešimo, seveda, ako smo si res v rodu — in vi boste imeli veselje, ako vas otroci veselé, mi pa manj skrbi.“

„Soseda, menda ti ni nobeno odveč. Sedaj ponujaš, ko bi pa prišlo do tega, bi si pa gotovo premislila.“

Beligojka se nasmaje.

„Človek jih je včasih žalosten vsled samih skrbij, pa vendar so nam dostikrat v veselje . . . Vsedita se in počakajta njega, jaz moram pred peč, da mi ne vzkipi.“

Možaka sedeta h mizi vsak na drug vogal in začneta razgovor o vremenu in letini. Debeloglav je med tem opazoval. Videl je revščino, ki se je držala hiše, videl je pa tudi zdrave otroke, ki so sedeli pri peči. In zato je blagroval svojega žlahtnika, in mu zavidal. Navzlic svojemu premoženju se mu je zdel žlahtnik premožnejši in srečnejši, kakor je bil on.

„Da ni bila božja volja . . .!“

Zamisli se in za hip mu vzplava njegov duh na Višavo, na ono Višavo, koder se že dolgo, dolgo ni razlegal otročji jok in krik.

Ropot ga vzdrami, da posluhne.

„Franca, kdo pa je prišel?“

Žena stopi na vežni prag in pripoveduje zamolklo, kar se je pa vendar slišalo v hišo:

„Tvoj žlahtnik je. Tako pravi in menda bo res, ker je nekoliko podoben tebi. Pa zdi se mi, da je premožen. Otrokom je peciva prinesel. Videti je, da ima rad otroke. Dejal pa je, da jih sam nima.“

„Dom in svet“ 1900, števil. 12

„Bo pa že kakšen stiskač, ker mu ni dal Bog otrok, boječ se, da bi jim hrane ne privoščil. Kaj neki iztiče todi na starost? Kje je pa bil doslej ta naš žlahtnik, da ga nismo spoznali? — Ljubezen ga ni sem prignala. Dvomim.“

„Meni se ne zdi napačen. Pa boš sam videl, le brž zapelji voz in stopi v hišo! Vem, da te težko čaka.“

„Pa naj gre!“

Voz zropota naprej.

„Ta dva tudi ne vesta, kaj govorita in tiho se ne znata pomeniti“, zagodrnja sosed.

Debeloglavu je vroče prihajalo.

„Stiskač! Zato ni otrok!“

Njegov duh je šinil v preteklost, da presodi resnico Beligojevih besedij. In njegov duh je vpričo takega očitanja sodil in obsodil Debeloglava ko stiskača, da je le-ta vzdihnil:

„Moj Bog, ko bi bil to vedel! Zakaj nisem že prej nikdar prišel na Visoko!“

Vzbudilo se je v njem nekako kesanje, neznana sramota, da si je mislil:

„Kako bom pogledal temu žlahtniku v oči, ki me pozna, dasi me še nikdar ni videl.“

„Tako-le se pa včasih kaj zve!“ pravi Debeloglav.

„Nista tako hudobna kakor pa nerodna“, odgovori jezno sosed, ker se je Beligoj tako slabo obnašal.

Ni minulo dolgo časa, pa pride gospodar počasi v hišo.

„Dober večer!“ pozdravi zamolklo in obstoji pri vratih, ostro motreč gosta.

„Pozdravljen, moj neznani žlahtnik!“ izpregovori vljudno Debeloglav, kolikor je pripustila njegova natura, vstane in stopi naproti ponujajoč desnico.

„Žlahtnik? — Od kodi?“ vpraša Beligoj, držeč Debeloglavovo desnico.

„Od tam, kjer je bil doma tvoj oče.“

„Torej Debeloglav z Višave?“

„Debeloglav!“

„Tako je prav! S kakim namenom pa si prišel od tamkaj?“

„Prišel sem z dobrim srcem!“

„Bog daj!“

Beligoju je izginila nezaupnost z obraza. Žena je bila med tem posvetila in otroci so privreli skupaj.

Debeloglav je razdelil vse, kar je imel.

„O, ko bi bil vedel, da jih je toliko, prinesel bi bil več . . . Predno pojdem, jih bodem moral prešteti. Srečni ste!“

„Devet jih je, starejša dva sta še zunaj“, pravi Beligoj. „Ako dobimo pa še deseto, kar je vse mogoče, naj gre desetnik ali desetnica po svetu, ker pri meni res ne bo več prostora.“

„Kjer jih devet jé, bo pa še deseto zajemalo“, pravi sosed.

Beligojka se zadovoljno zasmije:

„Prav praviš, sosed! Bo že Bog poskrbel.“

„Ej, seveda, skrbel bo že, toda trpel bom jaz. Pa naj bo kakorkoli, zakaj bi si sedaj belili lase, ko imamo žlahtnika tukaj! Take-le sva si še potem takem mi dva malo v rodu?“

„Menda še precej! Ako se ne motim, sva bratrancev otroka. In to je še bližnje koleno!“

„Če ne tretje?“

„Kaj bosta iskala sedaj žlahtanje“, pometgne se ona odločno. „Ti, dedec moj, ti si Debeloglav, ta mož je Debeloglav, jaz sem tvoja žena, in to so najini otroci, in to je menda vse skupaj žlahta, dobra žlahta, pa naj je v tretjem ali pa sedmem kolenu. Za mizo se mi spravite!“

Beligojki se je žlahtnik z Višave prikupil, ker ni prišel k otrokom praznih rok.

„Večerja bo kmalu! Zajeli boste tudi vi, žlahtnik naš. Ne vem, kako bi zinila, da bi bilo prav.“

„Kar po domače. Za mene pa ni treba skrbeti, ker nimate.“

„Kdo to pravi?“ zajezi se ona.

„Saj si povedala prej, da nimaš prostora, ko sva prišla s sosedom sem“, zavrne jo ravnodušno Debeloglav.

Sosed prikima.

„Prej? Moj Bog, kdo je pa vedel, da si naš žlahtnik, pa povrh še najbližji žlahtnik mojega moža? Naš človek si! Zate je prostora in vsega dovolj v naši hiši, — kaj ne, Štefan?“

Mož čudeč se pogleda Debeloglava in ženo.

„Prišel si tako od daleč, in prvič se vidimo nocoj, pa nečeš ostati pri nas, da bi z nami zajel in se kaj pogovorili! Zakaj?“

„Oh, veš Štefan“, oglasi se žena, „jaz sem prej godrnjala, ko sta prišla sem s sosedom, ker ga nisem poznala. Saj veš, kako je. Odpusti mi, Debeloglav, in te sramote nam nikari ne naredi!“

Pa prime žlahtnika za roko.

„Pa ostanite!“ pristavi sosed. „Saj ni tako hudo, kakor je prej vpila.“

„Ako res nisem za nadlego, kar nisem rad, pa ostanem. Res bi mi bilo žal, ako bi moral tako naglo odtodi, kamor me je od daleč pripeljalo srce, ne da bi se bili do dobra seznanili.“

Beligoju je bil Debeloglav všeč.

„Ne sodi moje žcne po besedah! Ako je kaj napačnega zinila — oj, kolikokrat ženska napačno zine! Odpusti ji in ostani! Njeno srce ni tako slabo, kakor njen jezik!“

(Dalje.)

Tam na zahodu . . .

Tam na zahodu pa vsak se večer
zvezda svetla zaleskeče,
lepše ne sveti nobena nikjer:
zvezda to moje je sreče.

Tam na zahodu pa deva za mé
vsak večer moli goreče,
kakor na nebu, v očescih se nje
zvezdica — solza leskeče.

Narjan Pretko.

Kam sedaj?

(Spisal Ivo Trošt.)

(Dalje).

II.

„Dvanajst kron na teden! Kateri navadnih tvorniških delavcev zmore toliko? Cenetov Franjo ima srečo, ima lepo ženko, dične otroke, tri otroke kakor tri — krone.“

Kako hitro naraste družinica, kako hitro se skrči vedno jednaka plača! Tri leta je komaj tega, kar se je poročil Cenetov, pa je že obsut z drobižem, živim, kričečim drobižem, z zevajočimi skrbmi, ki Franja včasih zabavajo, da se mu že zde nadležne. A Pavla, mama Pavla je še vedno brhka, mlada, vesela, brezskrbna — vsa nekdanja Pridanova Pavla, samo več je je na vse mere, in lepo je okrogla, zalita . . .

Ona dela redno po dnevu, on po noči; on kuha po dnevu, ona spi po noči. Življenje se jima suče enakomerno. Tako bi morali misliti vsi.

Samo jezične tvorniške tovarišice nekdanje Pavle: Toni, Fani in Marijetka govore kakor za res o mladi Cenečki in mladem ravnateljevem sinu: pa o kom ne govore danes, če živi pošteno, ne potrebuje nič od nikogar in ne vpraša nič nikogar?

„Pa je, je in je — pijanka!“ se je ustila neki večer Marijetka svojim tovarišicam, ki so ji rade verjele tudi, ko bi ne bila pristavila: „Saj vidimo, kako izgine denar še nam: ona pa, ona — jaz vem, kako zna Pavla piti, skrivaje piti!“

Tudi Franjo je že videl nekaj zlobnih posmehov, slišal več dvoumljivih opomenj in nagajivega vikanja o poštenju svoje soproge, zlasti o njeni treznosti.

„Kaj, moja Pavla!“ si je mislil ponosno in še radostneje stopal proti domu k svoji vedno glasni ženki in vedno glasni družinici. Nikdar se še ni pokesal, da je pred poroko potrošil nekoliko petakov več in nakupil

oprave za vse denarje, kolikor jih je zmogel. Še domov je pisal, da naj bi pozabili jezo in mu kaj pomagali, a mu niso hoteli. Pa tega še do danes ni pogrešal.

Neko zimsko jutro je našel poleg zibelke svojega najmlajšega otroka hropečo Pavlo. Ustrašil se je, da so mu kolena klecala, ker je mislil, da se je onesvestila. A duh po žganju in glasno hropenje mlade mamice ga je utešilo, ker mu je povedalo, da je samo pijana.

Moral jo je predramiti, ji odpreti oči, jo dvigniti na posteljo in dobršen čas sam zibati otroka, da se je prepričal žalostne istine. Ko bi to bilo samo danes!

„Ne, ne, Franjo! Slabost, samo slabost! Pa sem mislila, da mi odleže, in sem užila nekoliko tistega strupa. O, nikdar, nikdar več. — Franjo, vode, vode!“

Sveža, bistra voda je kmalu pomagala Pavli, da se je streznila in Franju, da je verjel njenim izgovorom.

Zadnje čase je čutil, da mu potrebe nekoliko živahneje stopajo na prste, kakor pa bi jih utegnila odganjati njegova tedenska plača, od obeh precejšna plača.

„Morda pomnožuje te potrebe tudi njena pijača!“

„Kaj še!“ si je odgovarjal: „seve, trije otroci, res lepi otroci kakor naslikani; pa jesti hočejo, oblečeni morajo biti, ker niso le naslikani. Oh — strežnice bo krvavo potreba, sicer bo morala Pavla pustiti službo in varovati deco. In to bi bil — s polovico plače — šele pravi začetek bede.“

Tako je premišljal Franjo sedeč na pisano pobarvani skrinji.

A tudi Pavla ni samo glasno hropela, kakor da spi najslajše spanje, — tudi Pavla je mislila.

Ugibala je, kaj misli Franjo.

Njegove misli pa so se snovale brez zadržka: Prihranila nista nič, ker je vsako malenkost za sleherne praznike posebe pobrala Pavla za nove obleke, nove klobuke, modernejši nakit; še premalo je bilo!

In če poleg tega še pije?

„Vode, vode, Franjo! Še vode, prosim!“

Uganila je njegovo otožnost in ga predramila. Nekoliko potolažen ji je postregel, pomagal ji dvigniti se na postelji, pomagal ji, da se je oblekla, vstala, použila pripravljeni zajutrek in odšla v tvornico. Zaslužek je zaslužek.

Franjo je ostal doma, premišljal, kaj bi skuhal za prikuho, in pospravljaj nepomito posodo pod ognjišče.

„Danes sem moral tudi zajutrek sam kuhati. No, poslej bom kuhal vse trikrat sam. O, revščina prokleta!“

In sedaj vedó sosede prav za gotovo, kdaj se Cenetova družina pomnoži za jedno glavo. To ve sicer tudi Cenetov Franjo, in že sama ta zavest mu siví lase. Ali mu ne pridiguje soproga sleherni večer, česa bi bilo še najnujnejše potreba za bližajoče se domače počitnice? „Ko bi imela vsaj plenice za dete? Vse sem raztrgala s prvimi otroki! Ko bi imeli zibelko? Nič, nič? Ali naj ga zadenem na hrbet kakor ciganka? Saj bi, ko bi imela samo jedno. Nekaj tednov plače mi tudi odnese ta nepridiprav; s tem pa pomnožim naše dolgove do skrajnosti. Kdo nam bo še kaj upal?“

Te tožbe je znał Franjo še veliko bolj nego na pamet. Vsak večer so se vrstile pred večerno molitvijo; zjutraj, no, zjutraj je bilo nekaj bolje.

Ali Pavli je zasvetil žar upanja, dasi ni odložila tožbá. Oči so ji žarele zvečer, ko je tožila, in zjutraj, ko je soprog vprašal po zajutruku in se prijemal za glavo, češ: moja Pavla menda tudi zvečer pogleda, kje ima kupica dno. Zaradi tega se sicer ni motil za mnogo, a pravega vzroka le ni uganil. Pavla je naredila ta-le ne brezuspešni načrt: Gospod nadzornik, gospod Ninelli, jo rad vidi — prav rad, to ve sama. Zakaj bi njega ne prosila, da ji poviša plačo? Kaj bo to njemu,

ki ima pri očetu vse, česar želi! Ali se ne baha vedno z nabito listnico bankovcev? In ž njo je prav vljuden, ljubezniv — še preveč. Ko bi vedel Franjo? — On ne sme vedeti.

„Prositi hočem! Saj prositi, pravijo, ni greh! Njega — greh?“

In v njeni duši so se ji zopet ponovili vsi oni lepi, zlati časi, ko Pavla ni bila zadnja oseba v gostilni pri številki 8. Saj je imela mnogo dobrih znancev.

In sedaj tudi ni še kar tako, kakor bi si kdo mislil, grda. Soprog ne bo slutil ničesar, in Ninelli jo ima rad.

Njen Franjo si je hotel pomagati iz neznosnega položaja drugače. Pisal je zopet domov. Pa bilo je zaman. Zato niso hotele nehati očetovske skrbi, usodna ura pa je bila bliže, bliže. Cene je preračunal, da ga najde žalostno-veseli dogodek popolnoma brez denarjev.

Plačati mora najemnino, mora. Iz zastavljalnice tudi mora rešiti nekaj letne obleke sebi in Pavli, sicer bi njegova zimska molčé govorila, da se njemu ne godi najbolje. Pa odkod naj vzame denarja?

Vedel je tudi, da znajo večinoma vsi njegovi tovariši sicer v zadregi staviti jednako vprašanje: Odkod? A na skrivnem vedó izvrstno zanesljivi odgovor: Odtod!

V tvornici vsakdo izmakne zvečer omot bombaža, koncem tedna — brez nedelje — šest omotov, z nedeljo čistega računa sedem omotov, to je sedem kron. Na vprašanje, kje so, se prileže kakor lačnemu želodcu klobasa odgovor: Izgubile so se najbrž že pred prihodom ali pa v barvarnici. A tak dohodek se je zdel Franju nečasten.

Vendar šest ali sedem kron več, to ni mišji kašelj in tudi nekaj zaleže v soboto, ko se blago skrivaje zbaranta v denar. Če je premalo, se vzame lahko nekaj več. Ako ne zasačijo drugih, ali bodo njega? In če slednjič spodé njega, spodé tudi druge; v družbi so celo bolečine olajšane. Krade pa večina, če le more.

Toliko kron! Ali ni to lep denar? Če je očitna nevarnost, da se ne bo moglo odnesti, pa ni treba jemati; raje drugič več.

Franjo je videl, kje ga čaka stalni dohodek, umazan dohodek.

„Hočeš li krasti? Ne kradi, veli sedma zapoved. Pavla pa je rekla: kradi!“

Mož se je zdrznil: nekaj mu je očitalo, da njegova namera ni nič drugega kakor navadna tatvina z vsemi znaki in posledicami, kakršnih se pošten človek brani do smrti.

In zakaj baš njega tare beda? Kolikokrat so mu že rekli na delavskih shodih, da vsak marljivi delavec zasluži toliko, da pošteno preživlja, preskrbuje sebe in družino! In če ne dobi toliko? Zahtevaj z lepa in z grda! Rekli so mu tudi, da je sleherni delavec za pravo tudi solastnik podjetja, kjer sodeluje: njegova moč je tudi kapital. Torej: ne jemlje li od lastnine?

To je pomagalo obema: njemu iz zadrege in njej za nekaj časa pregnalo boječnost zadržan zveze z nadzornikom.

Koncem tedna je prinesel Franjo domov nove povelje z napisom: „Mojemu ljubčku — mojemu angelčku“; drugi teden nove rjuhe, že zaznamovane s črkama P. C. = Pavla Cenetova; tretji teden zibelko lepo pisano, na štirih kolescih in z damastno strešico, — vse skupaj ne predrago.

Koncem meseca je celo izginil običajni nedostatek v prodajalni, dasi ni Franjo niti iz svojega posebnega, niti iz skupnega zaslužka priložil ne vinarja. Zvedel pa je, da je nadzornik njegovi Pavli povišal plačo in ji podaril še nekaj kron povrhu.

Tega je bil skrbni mož še najmanj vesel.

Opazil je namreč, da Pavlo večkrat, če ne celo prevečkrat obhajajo slabosti, katere mora preganjati s pijačo; za to pa treba posebne mezde.

Slednjič so tudi krst opravili prav lahko.

Neko jutro — v tistih srečnih časih — je opomnil Franjo svoji ženki: „Botro bomo še staro, kaj ne?“

„Kaj pa? Saj bi tudi botra še prejšnjega, pa ga ni več, ker se je preselil v laški Tržič.“

„Koga pa misliš, da bi vabili, Pavla?“

„I, sama ne vem, kdo bi bil tebi bolj všeč. Kakor hočeš; meni je vsakdo prav.“

Molk. Pavla bi bila dala nekaj ur svojega življenja, da bi vedela, če bo njemu po volji prihodnji botrček. A Franjo je gledal skozi okno in v svojih mislih vrstil pred seboj znance in prijatelje, kateremu bi poveril ta častni posel, da bi mu ne odrekel ali obljubil vsaj brez godrnjanja.

„Kaj premišljaš? Meni se zdi gospod Ninelli, gospod nadzornik, še najboljši.“

„Gospod nadzornik? Pavla, ali ne veš —?“

„O, vem, vem! Kaj bi ne vedela, saj se mi je celo ponudil sam, kar ni običajno pri gospodi, ki tako rada odganja kmetiške ali, hočem reči, delavskih roditeljev krste.“

„Pa res! Čudno!“

Oni notranji opomin, ki se je oglašal, ko je bil Franjo slabe volje ali se s Pavlo ni strinjal v kaki stvari, je moral sedaj popolnoma umolkniti. Kaj je hotel, če so govorile tiste opravljivke Marijetka, Toni in Fani, da je njegova žena nezvesta, tudi do zadnjega dne? Ne pravi li narodna pesem, da nebo kaznuje z najglobočjim peklom tisto dušo, ki se je z botro pregrešila? Ninelli je učen človek, on to vé, on pozna njegovo bedo. Ninelli bo njegov botrček!

„Res, res, Ninelli,“ ponovi ona. „Pojdi, povabi ga, seveda lepo, vljudno, gosposki, kar rajši vidijo taki ljudje.“

Franjo je šel in storil vse, kar mu je velela Pavla in njegova spodobnost, pa gospod Ninelli vendar ni prišel sam; poslal je namestnika — nekega tvorniškega delavca z bogatimi, prebogati darili. No, četrti otrok Cenetovega Franja je navzlic temu vpil, kakor vpijejo navadno novorojenčki, če so čvrsti in zdravi, česar mali Neljček ni pogrešal.

Mlada mamica se je veselila lepih botrinj, a veselila se jih še mnogo srčneje in glasneje mati babica. Trdila je namreč kar javno, da poleg take radodarnosti mladega botrčka ne more biti vse drugo prav in po božji volji. V svojem slavospevu ni zabila naštetih vseh rumenih cekinov in svetlih kron, štruc, šartljevin drugih dišečih in kokodajočih darov.

Tri tedne po krstu je mladi gospod botrček iznenadil Cenetove celo s svojim ce-

njenim pohodom v njih bornem stanovanju, da se prepriča, ali pride mati kmalu zopet v tvornico.

„Vi tukaj, gospod inšpektor?“

„Kakor me vidite, boter Franjo, če ne boste hudi. Ali morda ni moja dolžnost, da se osvedočim o zdravju mladega krščenca in njegove mamice?“ Ob zadnjih besedah je s svojim pogledom osrečil na stolu poleg postelje se tresočo Pavlo, in ona se mu je nasmehnila ne brez pomena.

Franjo je bil tega obiska zelo vesel, a še bolj vesel je moral biti slastne večerje, katere se je morala vsaj po nekoliko udeležiti tudi mlada mati, njena botra in neizogibna babica. Gospod botrček je skrivaje poslal v svojo pisarno po različne buteljke močnega vina, prepečencev in družega peciva. Sam Franjo je moral v bližnji hotel po krepke juhe in slastne pečenke. In uživa je botrčkove darove si je mislil po dolgih letih, da zopet praznuje svojo svatbo, in Pavla je veselo trkala z mladim Ninelijem; botra je pazila, da se čim bolj oškoduje za prinesene skromne botrinje, a babica je uživala redko veselje po svoje. Ni ji bilo zadosti, da je pasla svoje oči in svoje grlo, ugodnost je moral čutiti tudi njen jezik. Ko je botrček tretjič trčil s Pavlo, ni vedela povedati drugega, kakor da takega parčka, kakor sta mlada mamica in mladi botrček, ni videla še nikoli.

„He, he! Lepi ljudje se srečujejo povsod. Kaj hočemo? He, he!“

Šla je kakor po imenitnem opravilu po malega Neljčka v zibel in ga prinesla bliže luči, kjer je s surovo zadovoljnostjo primerjala mlado lice z licem mladega Ninellija.

Minulo je pa tudi to. Precej glasno so se poslovili in ločili.

Pavlin blede obraz je izpreletela hipna rdečica, ko mu je hvaležno stisnila roko.

Na prsih mladega Neljčka je pa našla takoj po odhodu nov, skrbno spravljen desetak. Zatrepetala je, in zopet je njen še vedno krasni obrazek milobno zardel.

Botra je na prste obeh rok preštela vseh poslednjih let novorojence, pa je nehala s

sklepom, da toliko in takih pijač niso še zaužili pri nobenem, kolikor jim je držala njena roka belo oblačilo nedolžnosti pri krstu.

Babica se je tudi zaman trudila prešteti dni in mesece, kdaj je bila zadnjič vsaj do polovice tako zadovoljna, kakor sinoči.

Franjo je pa izprva sklenil, da mu poslej vsaj nekaj tednov ne bo treba jemati običajnega poboljška. Pa kaj?

„Ta-le botrček je naša sreča!“ se je pohvalil v samozadovoljnih mislih. „Kaj, če me dobi? Mojemu sinu je krstni boter. Bo-li meni učinil zlo? Kaj še!“

Zato tudi poslej ni opustil grešne navade. Gotov dobiček je boljši od gotove izgube. Nadzornikova prijaznost mu je bila samo nov izgovor, da je brezskrbneje izmikal brez posebne izpremembe.

Pavla je zopet hodila v tvornico, in on je zopet kuhal za njo in za družino po dnevu, da je ona spala po noči.

V Cenetovi družini so minevali časi brez tožbe, brez primanjkljaja, minevali mirno, da bi bil mislil marsikdo: zadovoljno.

Kaj še!

Izginilo je še tisto malo medsebojne nezaupnosti, ki je je bilo nekdanj med njima.

„Lahko, lahko je bogat, seveda, ko ga podpira nadzornik zaradi žene!“ so govorile pred njim in za njim tvorniške delavke.

„Zaradi žene! Zaradi žene!“ so ponavljali pred njim in za njim vsi zidovi, vsi glasovi. — On se je še vedno tolažil:

„I, čudno! Morda sta pa imela prej kake grešne zveze!“

Zato se ni nobeden rad v družinskih pogovorih, kakor malo jih je bilo, spominjal nadzornika in njegove pomoči. Franjo si je često želel na tihem, da bi te pomoči nikdar ne bilo v njegovo hišo.

S primanjkljajem je bil srečnejši.

Neko jutro je prišel spehan, nekoliko preplašen, jako blede, pa nenavadno zgodaj iz tvornice. Otročiči so še spali, nekateri na postelji pri mamici, drugi po kotih na kupu cunj po zaduhlih prostorih. Na mizi poleg svetilnice je stalo več steklenic različne veli-

kosti, v nekaterih so se še poznali sledovi bivše vsebine, druge je ovajal po sobi se šireči duh, da niso bile napolnjene z vodo.

On je prišel prezgodaj in preveč nena doma, da bi bila utegnila spraviti to ropotijo.

„Kaj ti je, Franjo?“

„O, ne vprašaj me!“

„I, pa vendar?“

„Vse izgubljeno!“ Obupno sede na pobarvano skrinjo in zakrije obraz z obema rokama.

„Izgubljeno, praviš?“ vpraša ona še dokaj mirno in začne skladati, s postelje se vspe njaje, steklenice pod ležišče.

„Izgubljeno! Jes, jes! Kaj si pa izgubil?“ ponovi z nekoliko boljším čudenjem, da bi imela še par trenutkov prilike, misliti na steklenice.

„Vse, kar ti pravim!“

„Pa kako? Povej, no! Ne bodi baba!“

„Ali naj ti vse povem?“

„Vse, prav vse!“

In začel je Franjo izpovedovati svoj greh od začetka do nocojšnje ovadbe, ko ga je zalotil nadzornik Ninelli, da krade bombaž.

„Jej, jej, pa kaj je rekel?“

„Kaj je rekel? Dobrega nič, si moreš misliti: da sem tat, slepar, goljuf, ničvrednež. Hotel me je celo tepsti in me je zapodil iz službe. Slednjič se je nečesa domislil in rekel: „Vi ste mož moje delavke Pavle; ona je pridna in poštena. Škoda, škoda! Vi imate krasno, plemenito ženo. Škoda, škoda, da bo morala tudi ona z vami po svetu!“ — Ko so prišli drugi mimo, se je nekaj obotavljal in me pustil na prejšnjem mestu.“

„In ti si odšel za drugimi?“

„Kaj sem pa hotel? Saj me je vendar zapodil.“

„To je samo rekel.“

„Ali si hotela, da me še sune po stopnicah?“

„Tega ne. Pa Ninelli ima svoje muhe. Kmalu se razburi in kmalu zopet pomiri.“

„Ali si hotela, da bi bil trdil, kako sem nedolžen, ko so v jopiču otipali bombaž?“

„Ha, ha! Ti pa, ti! Ti sam hočeš biti pošten med tolikimi! Ne bodi no, Franjo! Ali nisi že star delavec? Nikar se ne boj! Vso stvar, to upam, poravnaj jaz z gospodom nadzornikom.“

„Jaz se še spomnil nisem, da smo botrni.“

„Čakaj, ga spomnim jaz! Boš videl, no, Franjo. V mojih rokah bo kakor vosek. Samo ne boj se!“

„Strela! Babnica, iz tebe govori danes žganje, ali pa samo dobra misel. Če si le upaš, pojdi!“

„Pojdem, pojdem in tudi opravi dobro, izvrstno . . .“

„Ta pa zna“, si je mislil Franjo, odložil čepico in pogledal, če bo kmalu zajutrek.

„Pa kako, da ga imaš tako v kleščah, Pavla?“

„Ti ne verjameš, pa boš videl, pravim. Če ne verjameš, grem takoj. Skuhaj zajutrek! Takoj ti pridem povedat.“

Franjo je prikimal.

Tu in tam ji je pomagal, ko se je nekoliko bolje oblačila, da je bilo prej, pa je šla njegova Pavla v tvornico pol ure pred določenim časom. In prav nikogar se ni bala, ko so jo odrivali in podili strani pred pisarniškimi durmi milosti proseči zapodeni delavci. „Imam nujno opravilo! Potrpite!“ Sama je potrkala na duri in sama pristavila: „Sem jaz, gospod inšpektor!“ Nato so se takoj odprle duri, in zunaj čakajoči delavci niso čuli drugega ko par Pavlinih vzdihov, potem pa hohotanje.

Kmalu je opravila in dobro opravila.

„Ti pa nikar ne misli, da živé ljudje na svetu brez greha; povsod treba pomagati si, mazati in srečo imeti.“

On ni mogel umeti, kakšno „srečo“ ima Pavla z Ninelijem, zato ga ni zadovoljil ta odgovor. Zdelo se mu je in ne zastonj, da svojo, nekoč tako srčno ljubljeno ženko, umeva čim dalje manj. Vsak dan je bil bolj siten in vsak dan bolj ljubosumen.

Odkod neki ti darovi? In zakaj ona pije, nežna ženska pije?

(Dalje.)

Pogovori.

(Dalje.)

G. *Silvio*. Vzemimo drugo Vašo pesem!

Na veji so listi trije ljubkovali,
snovali med sabo so nade lepé.
Življenja radosti so vse uživali,
nikdar jim ni sreče kalilo gorje.

V deželi jesen je otožna nastala,
prihrula je burja od skalnih gorá
ter liste presrečne raz vejo zmetala,
odnesla na razne strani jih svetá . . .

Če mi morete povedati, kako idejo — to se pravi: pametno idejo! — ste imeli ob tej „drobni pesmi“, pa Vam dam — cekin. Na veji so trije listi, ki uživajo „grozno“ srečo; snujejo med sabo lepe nade; uživajo vse radosti življenja; nič jim ne kali sreče: prva slika. Ali so samo ti trije listi tako srečni, ali veja sploh drugih nima? Pa pustimo to! Druga slika: otožna jesen nastane v deželi; prihruje od skalnih gorá burja; zmeče na tla presrečne liste in jih odnese na razne strani sveta“ (menda ne na vse štiri!). Toliko burje za tri liste! Ali naj jih sedaj pomilujemo, ali naj se jim smejemo, ali kaj — tem listom? In kaj je namen tem „listom“? Morebiti, da nam pokaže pesnik minljivost vse sreče? Ali da „usoda“ razdružuje, če se ljudje tudi vkup tiščé, kakor „trije listi“? Ponavljamo: prave ideje ni, — srce je prazno ob taki pesmi.

Poslušajmo še, kako pripoveduje v tretji, „potočiču“, kaj da dela in kaj naj dela.

Čez širno hitiš mi planjavo
in tečeš, potočič, v daljavo.
Sveta ogleduješ krasoto
in zemljo namakaš z mokroto.

V dolino ti tekel boš širno,
tam videl vasico boš mirno;
ob tebi bo deklica stala
in v vale se bo ozirala.

Imela bo ličeca mila,
tolažbe te bode prosila.
Pri njej se ti malo ustavi
v imenu jo mojem pozdravi.

Ubogi potočič! Hiti in teče, pa mora vendar ob tem ogledovati krasoto sveta in namakati, seve z mokroto zemljo! Zato mu velevala menda, da naj se odpočije, kakor kdaj Jozue Jordanu, naj se „malo ustavi“ tam v „širni dolini pri mirni vasici“. Kako natanko pesnik ve, da pride deklica k potočiču, kjer se bo v vale ozirala in „tolažbe ga prosila“: ali bo morda žejna, ali v samomornih mislih? „Imela bo ličeca mila, tolažbe te bode prosila“ — kaka motivacija je neki to? — Da je misel sama na sebi

pesniška, da je takih pozdravov, če ne po „potočiču“, pa po oblaku ali tici, poslal več ali manj vsak tudi „boljši“ pesnik, vemo. A da bi ta „pesniška“ misel tu bila povedana res pesniško in da se bo ob njej ogrela in utolažila katera deklica, tega ne verjamemo, četudi to pravi pesnik sam. Ali naj beremo še dalje? Dobro! Četrta je kratka:

Na nebesu zvezda
prekrasno miglja,
in druga ob njej mi
bajevno igra.

In zvezdice gledam,
in gledaš jih ti:
a jezik uporno
obema molči.

Ali niso to samo besede? Prosimo lepo: kaka misel je vendar v tej drobni igračici? Kje najdete sploh stika zadnjih dveh vrstic s prejšnjimi? Zato, ker zvezdice „gledam jaz in gledaš jih ti“ — jezik uporno molči! Še manj logike in istine je v peti Vaši:

Golobica mlada
z golobnjaka je zletela
in pred hišnim pragom
zmučena je obsedela.

K nji prišel je
deček zoren lic rudečih,
poleg nje je sedel
deček zorni lic cvetečih.

Krasna golobica
mojih prvih let veselje,
glej, kako združile
s tabo so me vroče želje!

Naj se nam očita, kar hoče, da smo strogi, nepravični, pristranski: a reči le ne moremo, da ima ta pesem kaj pametnega. Pomisli človek to golobico! Iz golobnjaka zleti, pa zmučena obsedi pred hišnim pragom! In „zoren, zorni deček“ rudečih cvetečih lic — sede poleg nje! In ta podoba je pesnika navdušila, da je vzkliknil: „Krasna golobica, mojih prvih let veselje!“ Prvih let veselje! In kako, da so ga „vroče želje“ ganile, da sede poleg te krasne golobice? O! pamet, pamet, dobri naš pesnik! Sicer bomo morali res rabiti domačo prislovico, ki pravi, da „tak človek sliši travo rasti“. Da pa ne pravimo tako brez pravice, kaže nam šesta Vaša pesem. Še to denimo sem!

Ob oknu odprtem sedim,
in v jasno oziram se noč,
kot biseri zvezde bleščé
in cvetke šepčejo si.

In da razumejem, se zdi,
to zvezd šepetanje skrivno;
in da razumejem, se zdi,
ta skrivni, bajevni spev cvetk. (!)

In v jasno oziram se noč,
otožno zrem v zvezdno nebo,
spev cvetk na uho mi doni,
a v prsih se krči srce . . .

Za božjo voljo: pojdite od odprtega okna
proč! Srčni krč, pa bo po Vas! — Vi raz-
umejete to „šepetanje“ zvezd in „skrivni,
bajevni spev cvetk“ (torej te že kar po-
jejo): a mi moramo reči, da ne „razumejemo“
ni Vas. Pa dobro, da ste pripomnili: „se zdi“.
Nam se zdi, da se Vam res le samo zdi.
Ko bi umeli lepo nočno prirodo, ko bi Vas
le-ta kakor pravega pesnika mogla ganiti z
vso svojo lepoto, no, ne bi mogli tako, re-
cimo prav milo, nerodno opisovati lepe noči.

Ker smo že toliko napisali in Vaših
pesmij prepisali, naj tu sledita še dve zadnji,
da bodete Vi in naši potrpežljivi bravci spo-
znali, da moramo v polni meri ostati ob
svoji trditvi, ki jo mislimo izreči ob koncu.
Evo ju Vam!

Dve kaplji v morji sta združili se
v pomladi, polni cvetja belega,
in dneva jasnega ste veselili se,
ah dneva jasnega in solnčnega.

A dvignil se je divjajoč vihar,
ob skalo kaplji prileteli ste;
v ločitev jima bil je to udar:
ob skali v prah se zaleteli ste.

Oj duše mlade vas sovražijo,
zavratne ve, morilne ve moči,
in dasi ločene, vas vničijo,
le bojte, bojte se tedanjih dnij.

Pesnik — pravi pesnik — jemlje rad
svojo snov iz prirode. Zakaj ne, ko „stvar-
nica vse mu ponuja“? To snov predela in v
lepi obliki slika, da človek, rekel bi, gleda
prirodo živo pred seboj in se uči od nje.
A za to, kakor za vsako drugo snov, ki jo
hoče obdelavati, mora imeti prave pojme,
da jim more dati tudi pravo obliko, pravi
izraz, prave besede. Prave pojme: mora vi-
diti, kar se res vidi, in slišati, kar se res
sliši. Besede pa so izraz jasnih, treznih mislij
in so vezane na čas in na obliko: na čas,
da se logično, dosledno druga za drugo
vrsté; na obliko, da kažejo, kaj hoče pisatelj
povedati in kako si mora bravec predstavl-
ljati to, kar si je predstavljal pesnik. Sedaj
pa, če se komu ljubi, naj prebere še jeden-
krat to „pesem“. Če kdo ugane, kaj je pesnik
hotel povedati, kaj si je mislil ob teh be-
sedah (o sliki ne moremo niti govoriti) —
pa je res — umen. „Dve kaplji v morji (!) sta

združili se“ — pa ravno v pomladi „polni
cvetja belega“ — kje je to „belo cvetje“ in
zakaj ravno na tak jasen dan ah! jasen in
solnčen dan? Ah — —! Ubogi kaplji raz-
leteli! — ah! Pa te „mlade duše“ — bodo-li
razumele, česa naj se bojé: tedanjih dnij
— ah!?

Še zadnjo smo obljubili, torej:

Že nagnil se je dan,
in solnce je utonilo,
večer tedaj krasan
nebo je porodilo.

V teh štirih vrsticah smo zvedeli, da se
je večerilo, kar je umljivo vsakemu, ki ve,
da se svet — suče; dalje:

Kjer Triglav v zrak kipi,
tam zdaj oblaček vstaja
in višje zmir hiti;
še več jih ž njim prihaja.

To je že vredno, da nas pesnik opozori:
večer se dela — noč prihaja, vse pojde k
počitku, a glej: oblaček vstaja in ž njim
jih še več prihaja — ponočnjaki!

In temno je nebo,
ki prej je jasno bilo;
oblačku se nebo
mogočno je vklonilo . . .

Grozno: nebo se je mogočno vklonilo
oblačku! Kaj bo iz tega?

Ni majhen ta oblak,
ki se je kvišku vzdignil,
to rod je moj krepak,
k prosveti se je dvlgnil . . .

To torej še oblak ni? Rod krepak je,
ki se je dvignil in vzdignil! Pa tam, kjer
Triglav v zrak kipi, ta rod vstaja in stemni
jasno nebo, da se mu ukloni to nebo? In
kaj je „die Moral von dieser G'schicht“?

Morebiti so nam potrpežljivi bravci v zlo
vzeli, da smo se toliko časa pečali z Va-
šimi „drobnimi pesmimi“. Hoteli smo po-
kazati, da ni dovolj pesniku, da pove nekaj
besed, da mu teče dovolj gladko govorica,
celo zunanja oblika sama ne zadostuje: tem-
več pesem mora imeti zdravo jedro, zdravo
misel. Tega, ne zamerite i Vi, pogrešamo v
pesmicah Vaših, zato Vam moramo sveto-
vati: mislite najprvo, naredite si pametno
sliko s predmeti, potem šele vrzite misel na
papir. Če Vam veleva srce, kakor pravite v
prvi, „da vzemite strune krasne v roke“ —
poslušajte jih, pa slušajte tudi, da Vam ve-
leva: „sviraj speve blagoglasne“. Ne
praznih besedij, ne dvomnih podob, ne brez-
barvenih slik nam rišite, ampak iz življenja
jemljite za življenje!

M. B.

(Dalje.)